

Slovenski 4 čebelar

YU-ISSN-0350-46907
Letnik XCV – Leto 1993

LETO 1873 – PRIČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA NA SLOVENSKEM

Slovenski čebelar

Št. 4.

1. april

letnik 95

VSEBINA

Janez Mihelič: Šestnajsti republiški čebelarški seminar, tokrat o trženju čebeljih pridelkov	97
Pavle Zdešar: Čebelarjeva opravila v aprilu	100

BOLEZNI ČEBEL

Aleš Gregorc: Izkušnje v delu veterinarske svetovalne službe na Gorenjskem	104
Jurij Senegačnik: Novejša dognanja o poapneli zalegi in varozi v Sloveniji in po svetu	105
Mira Jenko: Razpis za uporabo dotacije za bayvarol v letu 1993	106

IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV

Edi Senegačnik: Pri čebelah na prvi bojni črti v bližini Petrinje	107
Marjan Debelak: Čebelje letine na tehnični majhnih čebelarjev	110
Stanko Vedlin: Še nekaj o kuhanju voščin	114
Jože Ivančič: Kako do lepo grajenega satja	116

TEHNOLOGIJA ČEBELARJENJA

Jože Rihar: Kaj je dobro vedeti o hojevi paši	117
---	-----

PISMA UREDNIŠTVU – VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Pavle Zaletel: Spomladansko dodajanje pogač	119
---	-----

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

ZČDS: Prijave za srečanje mladih čebelarjev	120
Marjan Debelak: Umetnik, ki je pri čebelah našel svoj mir	120
ČD Bežigrad: Osemdeset let Antona Zapuška	122

OSMRTNICE
MALI OGLASI
REKLAME
OBVESTILA

CONTENTS

Janez Mihelič: XVI. republican Beekeepers seminary about retail trade and marketing with bee products	97
Pavle Zdešar: Beekeepers occupations in April	100

BEE DISEASES

Aleš Gregorc: Experiences about veterinary work to prevent the bee diseases in Gorenjska region	104
Jurij Senegačnik: New knowledge about treatment of clarkbrood and varoa	105
Mira Jenko: Treatment of varoa disease in a year 1993	106

OUR BEEKEEPERS EXPERIENCES

Edi Senegačnik: My experiences with bees in the first fighting line near Petrinja in Croatia	107
Marjan Debelak: Honey crops and harvest in small beeyards	110
Stanko Vedlin: Also something about wax melting	114
Jože Ivančič: How important are combs for beekeepers	116

PLANT SOURCES OF HONEYS

Jože Rihar: What must we now about honey crops from <i>Abies alba</i>	117
---	-----

LETTERS TO THE EDITOR

Pavle Zaletel: Feeding of bees in a spring time	119
---	-----

FROM THE SOCIETY LIFE

ZČDS: Competition for young beekeepers	120
Marjan Debelak: An artist who find his peace with bees	120
ČD Bežigrad: Eighty years of Anton Zapušek	122

OBITUARIES
INFORMATIONS
SMALL ADVERTISEMENTS

Slika na naslovni strani:

Nakladni panji čebelarja g. Marjana Zalokarja z Bleda v pričakovanju pomladi. Foto: M. Debelak

Okrogla miza na temo čebelarje bolezni na republiškem seminarju v Ljubljani. Foto: J. Mihelič

ŠESTNAJSTI REPUBLIŠKI ČEBELARSKI SEMINAR, TOKRAT O TRŽENJU ČEBELJIH PRIDELKOV

prof. JANEZ MIHELIC

Zveza čebelarških društev Slovenije je 20. februarja v Polju pri Ljubljani pripravila že šestnajsti republiški seminar o delu veterinarske svetovalne službe in trženju čebeljih pridelkov. Pri organizaciji je kot domicilno društvo sodelovalo tudi ČD Polje, ki je ob tej priložnosti pripravilo razstavo svojih članov, za kar si zasluži še posebno pohvalo.

Seminar je odprl predsednik ZČDS inž. Marjan Skok in pozdravil vse navzoče čebelarje in goste. Poudaril je, da je nujno čim bolj pripraviti čebelarje na samostojno trženje s čebeljimi pridelki. Omogočiti jim je treba samostojno polnjenje in prodajo medu, usposobiti pa se morajo tudi za izdelavo čim večjega števila izdelkov iz čebeljih pridelkov. Naša podjetja, predvsem Medex, ne bodo več odkupovala toliko medu kakor nekoč. Veliko medu namreč uvažajo, ker je znatno cenejši, poleg tega pa preusmerjajo svojo dejavnost v izdelovanje piškotov in podobnih izdelkov. Odkupovali bodo predvsem gozdne medove, ki so zanimivi za izvoz na zahodnoevropsko tržišče.

Seminar je bil organiziran v obliki dveh okroglih miz. V pogovoru so sodelovali trije veterinarji pospeševalci, v drugem delu pa nekaj naših znanih čebelarjev in gostje g. Lojze Ivanc iz Francije in g. Ivan Jurkovič z ministrstva za ekonomske odnose in planiranje. Obisk na seminarju je bil kljub poledenelim cestam zelo dober, saj se ga je udeležilo približno tristo čebelarjev iz vse Slovenije, celo iz Murske Sobotne in Nove Gorice. V predverju so nekateri izdelovalci čebelarskega orodja pripravili prodajno razstavo svojih izdelkov. Med njimi naj omenim poseben nož za odkrivanje medenih pokrovcev s stojalom in čistilnimi vilicami g. Saražina, novi parni topilnik za sate s satniki znanega izdelovalca Antona Logarja, matične rešetke in kasetno točilo Jožeta Riharja ter panj s kasetami izdelovalca Franca Kržeta z Vrhnike. Prvič pa se je s sadikami medovitih rastlin predstavil g. Sattlar iz Ljubljane in z njimi zbudil med čebelarji veliko zanimanje.

Prvi del seminarja je vodil g. Javornik, sodelovali pa so mag. Mira Jenko-Rogelj, dr. vet. med. Aleš Gregorc in dr. vet. med.

Med udeleženci seminarja je bilo tudi letos veliko znanih slovenskih čebelarjev.

Franc Kovač. Vsak je na kratko predstavil del problematike svojega področja, nato pa je sledila razprava. Franc Kovač je poročal o problematiki hude gnilobe na območju Celja. Pri svojem delu je ugotovil, da se huda gniloba pojavlja povečini v odročnih krajih, kjer čebelarji niso ustrezno osveščeni in poučeni o poteh širjenja in zatiranja bolezni.

Aleš Gregorc je nakazal problematiko poapnele zalege, predvsem pa pojasnil pomen in način pravilnega zdravljenja te nevarne in zahrbtno bolezni čebelje zalege ter letošnje ukrepe čebelarjev svetovalcev pri preprečevanju te bolezni. Mira Jenko-Rogelj je čebelarje seznanila s pomenom veterinarske svetovalne službe in njihovo

prizadevanje za enotno in učinkovito zdravljenje čebeljih bolezni, predvsem varoze. V ta namen bosta ministrstvo za kmetijstvo in Republiška veterinarska uprava namenila štiri milijone tolarjev za regresiranje nakupa zdravila bayvarol za uničevanje varoe. Z njim bodo skušali izvesti enotno zdravljenje na nekaterih območjih, v zdravljenje pa bodo vključili vse čebelarje. Veterinarji svetovalci bodo letos skušali pregledati čim več čebeljih družin na hudo gnilobo, in sicer tudi čebeljih družin tistih čebelarjev, ki svojih čebel ne prevažajo.

V razpravi se je oglasil g. Sever iz Bele krajine. Poudaril je zlasti potrebo po enotnem zakonu o čebelarstvu, ki bo urejal vsa področja čebelarstva. Po njegovem mnenju ni opravičljivo, da veterinarji svetovalci nimajo dodatnih sredstev za terensko delo, saj to otežuje njihovo delo in zmanjšuje njihovo učinkovitost. G. Plantarič iz Stične pa je poudaril, da mora zakon koristiti vsem, ne pa samo državi in njeni birokraciji. G. Kršmanc z Vrhnike je opozoril, da primanjkuje zlasti čebelarjev preglednikov, opozoril pa je tudi na njihov nerešen status, ker jih zakon ne obravnava. V zadnjem času tudi tečajev za preglednike ni več, zadnji so bili pred nekaj leti. G. Kolenc je spraševal, ali piretroidi res pospešujejo nastajanje poapnele zalege. Odgovorili so mu, da trdnega znanstvenega dokaza o tem še ni, vendar pa obstaja sum, da so eden od dejavnikov, ki vplivajo na silovit razvoj bolezni. Dokazali so le njihov vpliv na spremembe v hemolimfi čebel.

Na razstavo pa je pred poslopje šole v Polju pripeljal svojo prikolico s predelanimi AŽ panji v regalu g. Šušteršič iz Medvod pri Ljubljani. Čebelarji so za njegov način čebelarjenja pokazali veliko zanimanje.

Po kratkem odmoru se je začel drugi del seminarja. V uvodnem referatu je g. Maks Medved opisal svoj način priprave družin za pridobitno čebelarjenje.

Značilno za njegovo čebelarstvo je, da ima na 150 pridobitnih panjev 120 rezervnih družin na desetih satih, z njimi pa zgodaj spomladi krepki pridobitne družine. Tako mu uspe točiti že zgodnje paše, drugi čebelarji pa v tem času navadno še le dražilno krmijo in tako krepijo družine. Čebelarjem je priporočil sajenje raule kot zelo medovite krmne rastline. Okroglo mizo o trženju v čebelarstvu pa je nato začel g. Milan Runtas, tajnik ZČDS. Pozdravil je vse sodelujoče, še posebno pa g. Jurkoviča z ministrstva za ekonomske odnose in planiranje ter g. Ivanca iz Francije. V uvodu je govoril g. Bratina, predsednik komisije za ekonomiko čebelarjenja pri ZČDS. Poudaril je položaj čebelarstva, saj lahko v nekaj letih zelo nazadujemo, zlasti zato, ker namerava večina čebelarjev, predvsem velikih, precej zmanjšati pridelavo. Družba nas ne upošteva in čebelarstva še vedno ne vrednoti enakopravno z drugimi kmetijskimi panogami. Čebelarji nimamo statusa kmeta, nismo oproščeni plačevanja prometnih davkov za repromaterial itd. Sami bomo morali več storiti za reklamiranje naših kakovostnih čebeljih pridelkov in njihovo prodajo.

Rojak g. Ivanc ima v Franciji podjetje za trgovanje z medom in čebeljimi pridelki, nam pa je na kratko predstavil možnosti za čebelarjenje v tej zahodnoevropski državi. Tudi tam se čebelarji srečujejo z veliko konkurenco uvoženih medov. Čebelarji so prisiljeni prodati 70 odstotkov medu sami, veliko pa ga prodajo po pošti. V tej državi pa velja odlok, po katerem morajo kmetovalci posameznih kulturnih rastlin plačevati čebelarjem za oprashaevanje od 200 do 400 francoskih frankov za panj. Čebelarji imajo svoje zadruge, vendar so to neprofitne organizacije, zato niso obdavčene. Skrbijo pa za nakup repromateriala za čebele. Francoski čebelarji dobijo od države zelo ugodna posojila za čebelarstvo in imajo status kmeta. Davek plačujejo, če imajo več kot 40 panjev. Čebelarji izdelujejo različne izdelke in tudi sam se ukvarja s tem. Prizadeva si sodelovati na vseh sejmih.

G. Saražin mlajši je na razstavi prikazal tudi svoj nož za odkrivanje satja, ki čebelarju zelo olajša delo. Noži so bili tudi naprodaj. Foto: J. Mihelič

Nekateri čebelarji imajo tudi potujoče trgovine na tovarnjakih in se selijo iz kraja v kraj.

Nato je spregovoril g. Ivan Jurkovič, predstavnik ministrstva za ekonomske odnose in planiranje, sicer tudi sam čebelar. Po njegovem mnenju je dobro, da je čebelarstvo del kmetijstva. V svetu je čebelarstvo večinoma subvencionirano, na primer v Švici celo z 80 odstotki. Podobno bo moralo biti tudi pri nas. Naše kmetijstvo je subvencionirano s 15 do 20 odstotki, vendar je to še vedno premalo, saj so razmere za pridobivanje hrane pri nas veliko težavnejše kakor v rodovitnejših in nižinskih krajih. Upajmo, da bo tudi čebelarstvo deležno kakšne malenkosti s te mize, čeprav so možnosti za zdaj še majhne. Udeleženci seminarja so menili, da moramo biti enotni in se priključiti stavki kmetov, napovedani za konec marca, če naše zahteve ne bodo ustrezno rešene. Navzoči so predlagali, naj se ZČDS vključi tudi v lastninjenje Medexa, saj je bilo v Medex vložena veliko znoja slovenskih čebelarjev. Svoje izkušnje na

Prvič so čebelarji na razstavi lahko kupili tudi sadike medovitih rastlin, ki jih je razstavil g. Sojer iz Šmartnega pri Ljubljani.

ČEBELARJEVA OPRAVILA V APRILU

PAVLE ZDEŠAR

Delo si uredimo na podlagi vremenskih razmer in koledarskih dni. Aprila lahko narava zelo »pohiti« in na mah vse ozeleni. Čebelarji, ki ne prevažajo, uravnavajo razvojni ritem čebel po cvetenju rese, vrbe, borovnice, regrata, sadnega drevja, češnje itd. Prevažalci pa od časa do časa vsak pojav cvetenja primerjamo tudi koledarsko.

Slovenija ima razgiban relief, zato so klimatske razlike precejšnje. V vseh predelih pa se čebele zelo lepo razvijajo. Kranjska čebela ima prek zime razmeroma majhno število čebel. Je varčna in vzdržljiva. Pozen in morda skromnejši razvoj februarja in v prvi polovici marca nadomesti s silovitim, naravnost eksplozivnim, razvojem aprila in maja. Tako se po številčnosti v pašnem obdobju meri s pomembnimi svetovnimi pasmami čebel. V količini nabrane pridelke pa ji pravzaprav ni enake. Te naravne lastnosti moramo izrabiti, omogočiti in celo pospešiti prav aprila. S temi posegi pa hkrati preprečujemo tudi nastanek rojilnega razpoloženja, ki ga imajo nekateri za izrazito slabost naše čebele. Pravilen način čebelarjenja lahko torej vrline poveča, slabosti pa omili ali prepreči. Ne glede na panjski sistem moramo imeti pri tem delu pravo mero in občutek, prido-

področju trženja so zatem predstavili tudi drugi udeleženci okrogle mize: Zdešar, Poklukar, Debevec, Medved, Kobe, Šivic in Bratina. Vsi so menili, da se bomo morali čebelarji še trdneje povezati, zlasti v čebelarski organizaciji in izrabiti vsako priložnost za reklamo in prodajo čebeljih pridelkov. Ena od možnosti bo že jesenska prodajna razstava vrtnarjev, gobarjev in čebelarjev v Arboretumu v Volčjem Potoku. Pripraviti bi morali tudi tekmovanja medov in podobne propagandne akcije, ki bi gotovo povečale prodajo. Kot je povedal tajnik g. Runtas, bo ZČDS v kratkem izdala propagandni letak, navzoči pa so to odločitev pozdravili.

Seminar se je končal z ugotovitvijo, da moramo čebelarji pokazati vso svojo iznajdljivost – ta pa ni majhna – in uspeh gotovo ne bo izostal.

bimo pa ju tako s prakso kot teorijo.

Aprila se začne čas rednih pregledov čebel. Naj jih bo raje manj kot preveč. Vsak pregled opravimo šele potem, ko natančno pregledamo prejšnje zapiske, vedenje na bradi in let vsakega posameznega panja. Na podlagi tega in glede na celoletni načrt razmislimo, kaj bomo s pregledom dosegli. Razporedimo delovne pripomočke, reproductivni material, razkužila in po potrebi zdravila.

Razlika med prvo in drugo polovico aprila je zelo velika. Nujna sta dva pregleda oziroma tehnološka posega. Prvega opravimo, ko je plodiščni prostor še podoben obliki zimske gruče, drugega pa, ko se družina že razširi po vsem prostoru plodišča. Namen posegov v čebeljo družino v začetku aprila je odmikanje le-te od medu oziroma zalege. Nikakor ne smemo dopustiti blokade plodišča, saj bi to hitro upočasnilo razvoj in usmerilo čebele v rojenje. Roji bi bili majhni, pridelka pa malo ali nič. Razvoju primerno je treba povečati prostor v panjih. V drugem delu aprila že govorimo o širitvi zalege, nastavljanju, prevešanju in preprečevanju rojenja.

»Najpogumnejši« so posegi pri čebelah na repični paši, ki je neprekosljiva razvojna paša. Repica začne mediti v drugi tretjini

aprila, cveti dvajset in več dni, skoraj do akacijeve paše. Čebelarji sploh ne zapustijo pasišča, saj so po opravljenem pregledu zadnjega panja prisiljeni spet začeti pri prvem. Tudi resa, vrba, borovnica in češnja dajo ob pravi negi lep razvoj. V takih primerih vstavljamo na pol izdelane satnice in prazne sate do zalege ali celo v sredino plodišča. Pokrito zalego odmikamo v medišče, ki smo ga že prej nastavili. Opravimo naslednjo zamenjavo zaklad in pazimo na rojilni nagon.

Ker na vseh območjih ni tako, zlasti pa ne v hladnejših alpskih predelih, na teh območjih previdneje razširimo plodišča in ponavadi šele ob cvetenju češnje nastavimo tudi plodišča. V tako različnih razmerah je svetovanje težavno. Preseneti nas tudi sneg in v tem primeru veljajo že opisani ukrepi. Ne glede na vremenska nihanja, razvoj hitro napreduje. Posebno smo pozorni, da imajo družine aprila vedno več kot 6 kg hrane. April tudi pokaže, ali smo zazimili stare čebele, saj je tedaj menjava generacij zelo naporna. V skrajnih primerih nam lahko takšne družine zelo oslabijo, še posebej, če smo jih prekmalu in preveč spodbujali k razvoju. Če se nam je zgodilo to, bodimo pozorni na izbruh noseme, točili bomo, žal, tako šele na kostanju. Pazimo na škropljenja sadnega drevja in poljščin. Predvsem svetujem dobre odnose s sadjarji, saj je korist obojestranska.

Očistimo in razkužimo prednjo stran panjev in vsaj še spodnjo desko ter meter široko pred panji. Navadimo se čistega čebelnjaka, čeprav je morda že star. Po čiščenju orodja in tal uporabimo še razkužilo. Tudi vratca in tiste dele, ki jih najbolj prijemamo, ter pitalnik je treba očistiti in razkužiti enkrat na leto. April je pravšnji čas za to. Vnovič osušimo ves zapaž, ugoden dan pa izberemo za kar temeljit pregled družin. Ob tem pregledu ne iščem matic, vsaki, ki jo zagledam, pa hitro pristrizem krila. Izjema so le matice v družinah, ki so v kartoteki uvrščene med plemenjake. Obvezno je treba poseči v plodišče, vnovič ostrgati podnico, napolniti pitalnik, očistiti in doliti napajalnik ter namestiti tehtnico. Vstavljamo razkuženo satje, satnike s satnicami pa prej previdno na obe strani posta-

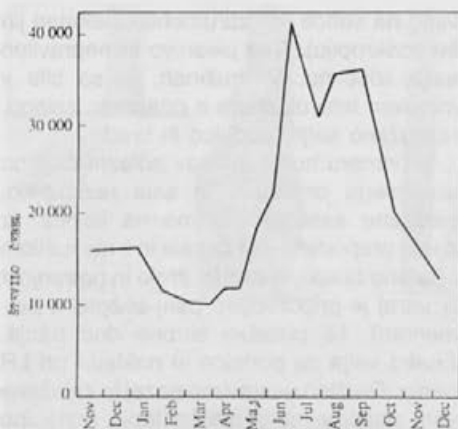
vimo na sonce (da zarumenijo, nekateri jih še poškopijo). Vse plesnivo in nepravilno satje izločimo. V družinah, ki so bile v minulem letu okužene s poapnelo zalego, razkužimo satje, podnico in brado.

V primeru hudih znakov boleznih družino do zalege ometemo in sate razkužimo, zaležene sate pa zložimo na kozico. Iz panja prepodimo vse čebele in z razkužilom očistimo brado, verando, žrelo in notranjost (znotraj je priporočljivo panj obžgati s plamenom), še posebej skrbno dno panja. Enako velja za podnico in naklade pri LR panju. Družino sestavimo nazaj in zaležene sate poškopijo s sladko toplo raztopino z dodatkom nistatina (lahko tudi s kakšnim drugim mikrostatikom, ki ga priporoča veterinar) in jo nato do paše dobro oskrbujemo. Večkrat očistimo tudi dno panja in brado. Zatiranje te bolezni samo z zdravili je začasno učinkovito, ker je povzročitelj povsod in še posebej v panju skoraj pol stoletja. Zato je treba nujno storiti opisano, najprimernejši mesec za ta opravila pa je april. Pomembno spoznanje je, da pri poapneli zalegi za zdaj nobeno še tako uspešno zdravilo ali postopek dolgotrajno ne zaleže toliko kot izobilje hrane in dobra oskrba čebel. Skratka, pomembno je: čistoča, razkuževanje šate, panja in čebelnjaka v celoti ter čim manjša uporaba kemičnih sredstev.

Čebele tudi ne smejo doživeti stresne situacije, kot so lakota, napad varoze, pomanjkanje zraka, hud prepah (pri prevažanju) vročina, izjemna vlažnost, žeja, ropanje itd. Veliko lahko storimo tudi s pospešeno graditvijo satja in s selekcijo. Takšna družina zahteva veliko pozornosti (kot pri nosemi), pridelka pa skoraj ni!

Znanost, ki se ne ukvarja s trženjem, pa bo morala skrbeti za pravilno zatiranje bolezni in dokazati, koliko na širjenje poapnele zalege v resnici vplivajo piretroidna sredstva proti varozi in koliko drugi vzroki.

Ne podcenjujmo varoze in si pred aprilskim pregledom priskrbimo sveže in kakovostne fluvalinatne ploščice, apistan ali bayvarol. **Obvezno jih vstavimo vsem družinam v plodišče med zalego in jih tam pustimo najmanj 26 dni, najbolje pa kar 90 dni.** Tako preventivno varujemo družine pred vdorom zajedavca v panj. Ob

Na grafičnem prikazu razvoja čebeljih družin po mesecih je lepo vidna izredna sposobnost razvoja kranjske čebele v aprilu in mesecu maju.

točenju kostonjevega medu ta postopek ponovimo, in če so sosede storili enako, z varozo ne bomo imeli težav. Dvakratni postopek nas bo stal največ tržno vrednost 25 dkg medu. Ostankov teh sredstev v medu ni zaslediti, v vosku pa so ostanki neznatni in nekajkrat manjši kot pri zdravilih, uporabljenih pred desetletjem. Če je mogoče, naj bi bilo sredstvo proti varozi in razkužilo za zdaj edina kemikalija v našem panju. Pregret med, poln antibiotikov, ali celo ponaredek medu, že zaradi zdravja ljudi in čebel ter ugleda vseh slovenskih čebelarjev nimata več prostora na stojnicah ali trgovskih policah.

Izenačevanje moči družin priporočam čebelarjem z manjšo prostornino panjev. Vsi, ki čebelarimo v večjih panjih, pa ne bomo

nobene družine oslabil. Nasprotno, v škodo nepridobitnih rezervnih družin bomo močno okrepili pridobitne družine, ki jih nismo uspeli dovolj razviti. To storimo tako, da z metodo naleta pred začetkom paše ali v začetku le-te dodajamo zalego. V teoriji in praksi je dokazano, da ob povprečnih pašah, še posebej pa na območju nestabilnih vremenskih razmer, dosežamo visok pridelek. V drugem delu meseca lahko komu izleti že kakšen roj. Nikar naj se s tem ne hvali čebelarstvu mojstru. Čebele v tem času rojijo, če je ob zalegi preveč »dote« ali pa je razmerje med prostorom, dojljami in zalego, neugodno.

Zaležene sate z venci medu obrnimo tako, da bo med bliže žrelu. Rahlo ga popraskamo z vilico ali čebelarским ježem. Pri LR panjih tako pri zamenjavi obrnimo kar celo naklado za 180 stopinj. Ob zalegi naj bo na straneh (ali zadaj) mednoobnožinski sat, ves preostali med pa dlje od zalege. Če v posegih ne bomo pretiravali, bomo dosegli silovit razvoj. Najboljše možnosti za različne tehnološke načine so v LR panjih ter sistemih AŽ s hladno – toplo stavbo ter zakladami. Pri slednjih dveh je opravljanje teh del zamudnejše, vendar so rezultati enaki kot v nakladnem panju. V 9-satnem AŽ panju bodo čebele prej posedale in bo na mreži črno. Prej se bo zalesketal tudi nov med v medišču. Kot osnovni tehnološki prijem bomo uporabljali prevešanje. Zahteven in marljiv čebelar bo v drugih, prostornejših oziroma raztegljivih sistemih s tehnologijo do popolnosti izrabil

Pogače pokladamo predvsem srednje močnim družinam in tistim, ki imajo majhno zalogo hrane. Foto: F. Marolt

razvojno moč naše sivke in vzredil kolikor je mogoče številčne družine. Na ta način bo zmanjšal in zamaknil rojilno razporeženje v čas paše, v tem času pa se le-to še bolj ublaži, zlasti če čebele naberejo kilogram ali več medu na dan. Številne čebele bo spretno vzdrževal do poznega poletja (naša čebela sicer sama slabo ohranja številčnost čebel julija in avgusta; glej grafikon) in seveda nastavljal tudi težjo utež pri tehtanju pridelka. Pri dvomatičnem sistemu bo tik pred glavno pašo ali med njo vzgojil ali zamenjal eno, nato še drugo matico. V pridobitnem panju namreč matica ne sme biti starejša kot dve leti. Čebelar bo urejal selekcijsko delo, predvsem v rezervnih družinah. Preizkusil sem vse panjske sisteme in po mojem je treba matice vzgojiti v izobilju hrane in čebel, npr. v rezervnih 5–7 satnih prašilčkih, prenosnih panjih ali dvomatičnem sistemu, če želimo, da bodo le-te zares kakovostne. Sicer pa menim, da je tako za velikega čebelarja kot za ljubitelja pri razvoju zelo številčnih družin, selekciji in izmenjavi matic ter paši (kot štafetni tek biatloncev – tek, menjava, zadetki) odločujoče intenzivno čebelarjenje na med. Zato imejmo v aprilskih posegih vse to v mislih in k tem ciljem naravnajmo naše delo in tehnološke posege, maja pa bomo vse zeleno uresničili.

Normalnega rojilnega nagona ne smemo imeti za slabost, temveč ga izrabimo nam v prid. Letos, ko kaže na obilno smrekovo in hojevo letino, pa še toliko bolj. S tem pa ne rečem, da mi roji niso tudi že pobegnili.

V deževnih aprilskih dneh naj zato vsak v naši bogati literaturi pregleda vse vzroke za rojitev in ukrepe za preprečevanje, pri svojem načinu razvoja čebel pa naj jih pozneje tudi upošteva. Tudi članek »čebelarjeva opravila« po mesecih naj bi vsak, še posebej pa začetnik, prebral za nekaj let nazaj. Šele več piscev lahko odgovori in svetuje vsem čebelarjem.

Če ob normalno rojivem letu opazite, da

ob vseh ukrepih in slabši živalnosti čebele nezadržno silijo v rojenje, je to znamenje pretiranega nagnjenja. Takrat zamenjajmo rod. Posvetujmo se s selekcijsko službo pri Kmetijskem inštitutu Slovenije in priskrbeli nam bodo odbrane matice z odličnimi lastnostmi. Lahko tudi sami poiščemo nov rod pri vzrejevalcih ali pri čebelarjih v naših tako rekoč naravnih rezervatih čiste sivke.

Konec aprila bomo vnovič pregledali razvoj povzročiteljev medenja v gozdovih. Zanima nas razvoj ušic na listavcih. Že prihodnji mesec lahko na jesenu, javorju . . . povzročijo obilno pašo. Še bolj bomo pozorni na pojav in razvoj velikega in malega kaparja na smreki ter malega kaparja in predvsem zelene ušice na jelki. Tudi kapar in uši na hrastu nas morajo zanimati.

Konec aprila na smreki že lepo opazimo velikega kaparja (ima 4 do 6 mm premera). V pomoč nam bodo mravlje. Nekako od začetka maja do Medarda povzroči 6 do 10 dni trajajoče medenje, v ugodnih temperaturah pa lahko medu več kot tri tedne. Pojavlja se v nižjih legah in dobro medu tudi v predelih, v katerih smreka ni prvobitna vrsta (npr. Dolenjska, Zasavje, toplejši del Štajerske). V letih, ko bo akacija v Sloveniji pozebla na obeh območjih, bo to lahko ena od nadomestnih paš. Hkrati bomo še pozorneje pregledali razvoj in gostoto malega kaparja na izrazito smrekovih območjih, od nižjih leg do najvišje ležečih sestojev. Voščene nitke (angelski laski) nas bodo opozorili, za katero luskico se zdaj skriva od 1 do 1,5 mm veliko telo samičice.

Nekoliko teže bomo presodili, kako uspešno so se pripravile za svojo nalogo živorodne samice zelene hojeve ušice. Te so se izvalile nekako v začetku marca in se do konca aprila pripravljale za generacijo samic, od katerih bo odvisen množični razvoj zelene hojeve ušice. Ob ustrezni sestavi sokov v drevesu je prav to pglavitni pogoj za medenje jelke.

IZKUŠNJE V DELU VETERINARSKÉ SVETOVALNE SLUŽBE NA GORENJSKEM

mag. A. GREGORC

UVOD

Leta 1992 so tudi na Živinorejsko veterinarskem zavodu Gorenjske (ŽVZG) v Kranju organizirali veterinarsko svetovalno službo za čebelarstvo. V petih gorenjskih občinah (Kranj, Škofja Loka, Tržič, Radovljica in Jesenice) so čebelarska društva, ki združujejo čebelarje v 27 čebelarskih družinah, na Gorenjskem pa je registriranih 1060 čebelarjev s 16500 čebeljimi družinami.

Po enoletnem delu in spoznavanju čebelarske problematike lahko ugotovimo, da prav čebelje bolezni povzročajo največ težav manjšim ljubiteljskim in tudi izkušenim čebelarjem. Tako na količino in kakovost čebeljih pridelkov vplivata pravilen način čebelarjenja in čebelje bolezni. Zato je v programu dela na prvem mestu zdravstveno varstvo čebel, pomembno mesto pa ima tudi izobraževanje čebelarjev, saj naj bi le-to pripomoglo k povečanju pridelave in izboljšanju kakovosti čebeljih pridelkov.

Spremljanje zdravstvenega stanja

V spomladanskem obdobju je bilo zbranih 45 vzorcev čebel za pregled na pršičavost in nose mavost. 44 vzorcev je bilo iz prevoznih čebelarstev, en vzorec pa je bil odvzet za izdajo zdravstvenega spričevala za prodajo čebel. Nose mavost so ugotovili v 91,2 odstotka vzorcev. Vsem čebelarjem smo pomagali pri zdravljenju te bolezni. Nose mavost vpliva na pridobitnost čebel, zato ji namenjamo precej pozornosti. Pričakujemo, da bodo glede na lepo jesen in zimo letos rezultati boljši, nekateri čebelarji pa so se tudi resneje lotili reševanja te problematike.

Huda gniloba čebelje zalege je bila ugotovljena v dvajsetih čebelnjakih v občini Kranj in Škofja Loka. V sodelovanju z veterinarsko inšpekcijo smo organizirali pregled okolišev in sanacijo čebelarstev.

Spomladi bomo dokončno pregledali okoliš žarišča hude gnilobe, ugotovljene pozno jeseni v Železnikih.

Pri spremljanju zdravstvenega stanja in epizootioloških razmer na terenu nam poleg laboratorijskih izvidov pomagajo še ugotovitve pri obiskih čebelarstev, pasišč in sodelovanje v čebelarskih društvih in družinah.

Izobraževanje

Izobraževanje čebelarjev je potekalo individualno in v skupinah v čebelarskih družinah in društvih.

Lani sem čebelarjem, veterinarjem in drugim predaval enajstkrat. Najpogostejše teme predavanj so bile: poapnela zalega, huda gniloba čebelje zalege, zdravstveno stanje čebeljih družin v posameznih okoljih, čebelarjenje v AŽ panju in zgodovina čebelarstva. Številna vprašanja in razgovor po predstavljeni temi kažejo na potrebo po tovrstnem izobraževanju. Posamezne teme lahko zelo dobro predstavimo v manjših skupinah, v okviru čebelarskih družin. Predavanja so včasih kar voden razgovor v obliki okrogle mize, popestrimo pa jih lahko tudi s sodobnimi učnimi pripomočki. V čebelarskih družinah so najpogostejša praktična in konkretna vprašanja o čebeljih boleznih, zdravljenju, uporabi zdravil, higienske neoporečnosti čebeljih pridelkov itd. Menim, da je to pomemben in uspešen način izobraževanja čebelarjev. V prihodnje želimo v ta srečanja pritegniti vse čebelarje – člane združenja in tudi čebelarje – nečlane.

Objavil sem več strokovnih člankov v časopisih in revijah, kot so *Apidologie*, *Slovenski čebelar*, *Veterinarske novice*, *Gorenjski glas* in *Kmečki glas*, ter tri radijske prispevke.

Dnevna svetovalna služba na ŽVZG Kranj je vsak dan osebno ali po telefonu (064) 212-781 od 7. do 9. ure.

Povečanje in izboljševanje kakovosti čebeljih pridelkov

To je cilj vseh, ki smo dejavni na čebelar-skem področju. Najpomembnejša dejav-nika sta način (tehnologija) čebelarjenja in zdravstveno stanje čebeljih družin. H kako-vosti čebeljih pridelkov pomembno pri-speva tudi pravilna raba zdravil.

Poleti smo pri sanaciji dvajsetih čebelar-stev v nekaterih uporabljali tudi antibiotik. V petih vzorcih medu (od sedmih vzorcev iz zdravljenih čebelnjakov) so bili ugotovljeni ostanki antibiotika. Zato bomo tudi v prihodnje nadzorovali uporabo zdravil, saj se vsaka nepravilnost hitro pokaže v manjši kakovosti pridelkov.

Zaključek:

Čebelarstva združenja in posamezni če-belarji imajo na voljo strokovno pomoč glede zdravstvene problematike čebel in tudi drugih čebelarskih vprašanj. Narejeni so prvi koraki v izobraževanju čebelarjev. Posebno skrb za to področje so pokazali čebelarji v ČD Radovljica-Jésenice in pred-

sednik komisije za izobraževanje gospod Špendov. V tem pogledu zgleđno skrbijo za svoje člane in druge čebelarje tudi v ČD Kranj, predvsem čebelarske družine Gol-nik, Naklo in Britof-Predoslje, v ČD Škofja Loka pa predvsem v Čebelarski družini Selca. Še posebej pa smo skušali ugotavljati kužne bolezni čebel in preprečevati širjenje le-teh. Vsestransko strokovno smo pomagali tudi veterinarski inšpekciji.

Glede na pogosto ugotavljanje hude gni-lobe čebelje zalege bo v prihodnje treba natančneje pregledovati čebele v prometu, predvsem pa bo treba v pregled vključiti vse čebelarje. Pogosto pozabljamo, da so v prometu tudi čebele, ki jih prodajamo, tako da je treba tudi zanje imeti zdravstveno spričevalo. Drugo pomembno področje je nadzorovana uporaba zdravil, predvsem antibiotikov. Ni prav, da mimo strokovnih navodil in priporočil nekateri usmerjajo sredstva, namenjena čebelarstvu, za nakup antibiotikov za uporabo v čebelarstvu.

Tudi v prihodnje bo pomemben del dejavnosti usmerjen k spremljanju epizootioloških razmer na terenu, skrbi za pridelavo higiensko neoporečnih čebeljih pridelkov in nadzorovani uporabi zdravil za čebele.

NOVEJŠA DOGNANJA O POAPNELI ZALEGI IN VAROZI V SLOVENIJI IN PO SVETU

dr. J. SENEGAČNIK (nadaljevanje)

V tabeli 3 so zbirno prikazani podatki o okužbi z varoo na stojišču II s 36 AŽ panji. Le-ti so bili jeseni zdravljeni proti varozi. Rezultati so podani kot povprečje štirih skupin po devet panjev. V

družine smo spomladi vložili lesene fluvalinatne nosilce, v poletno-jesenskem obdobju pa v 27 panjev lesene nosilce, v 9 panjev pa Sandozove PVC trakove.

Tabela št. 3: Število mrtvih varoj v 36 AŽ panjih na stojišču II

Spomladansko obdobje		Poletno-jesensko obdobje		
Datum pregleda	Število varoj	Datum pregleda	Število varoj	Opomba
24. 3.	587	11. 8.	937	
31. 3.	162	18. 8.	651	
7. 4.	107	29. 8.	179	
14. 4.	49	16. 9.	244	E 0,1 %
		13. 10.	450	Am 20 %
Skupaj	905	Skupaj	2461	
Povprečje: 25,13 na panj		Povprečje: 68,36 na panj		

Ker smo ob tretji poletni kontroli opazili, da so leseni nosilci ponekod že propopolizirani, PVC

trakovi pa ne, smo četrti poseg izvedli z razprše-vanjem približno 15 ml 0,1-odstotne vodne emul-

zije klartana (= 3,6 mg aktivne snovi) na panj. Peti poseg – ta je bil tudi zadnji v letu, smo opravili štiri tedne pozneje, ko ni bilo več zalege, z dimljenjem z amitrazom. Na panj je prišlo 0,1 ml 20-odstotnega amitraza (preparat mitac), v njem pa je 20 mg aktivne snovi.

Spomladansko nizko povprečje 25,13 zajedavca na panj je bilo rezultat uspešnega zatiranja varoe minulo jesen. Ob zadnji kontroli 14. 4. pa smo opazili le še 1,36 varoe na panj, torej so bili naši leseni nosilci učinkoviti.

V poletno-jesenskem obdobju smo pri kontrolah odkrili večje število varoj. Povprečje na panj je bilo 68,36 varoj, torej kar 172 odstotkov več kot spomladi! Očitno se nekaj varoj ob spomladanskih posegih vselej uspešno izmakne in te se potem v času, ko v panjih ni več nosilcev, razmnožujejo brez ovir, zlasti še v tisti trotoviski zalegi, ki je ne odstranjujemo, seveda pa tudi v čebelji. Če bi torej v zelo urejenih razmerah predvideli, da smo jeseni varoo dodobra počistili, zato spomladansko zdravljenje lahko zanemarimo, pa nikakor ne smemo zanemariti posega v poletnem obdobju, in sicer že v začetku avgusta. Če namesto PVC trakov, ki jih čebele zlepa ne propolizirajo, ker jih očitno ne dražijo tako kot leseni nosilci, vlagamo v panje te, pričakujemo morebitno propolizacijo z vsemi njenimi neugodnimi posledicami. Koncentracija aktivne snovi na površini nosilcev se začne zniževati, zato so

čedalje bolj neučinkoviti. Hkrati se pri zajedavcu pojavlja tudi odpornost, kar je še huje.

Poskusi na posebni skupini devetih panjev so tudi pokazali, da leseni nosilci, prepojeni z vodnimi emulzijami klartana v razmerju 1 : 9 niso dovolj učinkoviti, pa tudi podobna mazila ne. Prav tako niso primerna tudi amitrazna mazila, celo ne tista z 20 odstotki amitraza, če bi z njimi premazali nosilce in pričakovali dolgotrajnejše učinkovanje. V navedenih okoljih smo v jesenskem obdobju našli povprečno 523,22 varoj na panj. Jasno je, da take družine ne bi preveč uspešno pričakale pomladi.

Večina akaricidov, med njimi tudi fluvalinat, spada med lipofilne snovi. Le-te se dobro topijo predvsem v maščobnih topilih. Zato najdemo akaricidov veliko več v vosku in cvetnem prahu kot v medu. Ustrezne podatke so do zdaj dobili povečini s kromatografskimi metodami (3, 4, 6, 7).

Rezultate navadno navajamo v mg/kg, tj. /z miligrami na kg (= ppm) ali pa z mikrogrami na kg ($\mu\text{g}/\text{kg}$), tj., ppb.

Običajna meja detekcije v medu je 0,01 mg/kg

Akaricidi v medu

– fluvalinat (iz apistana)	0,01 mg/kg
– domnevna količina	0,003 mg/kg
– folbex VA (brompropilat)	0,03 mg/kg
– perizin	0,26 mg/kg
– fenotiazin	0,06 mg/kg

RAZPIS ZA UPORABO DOTACIJE ZA BAYVAROL V LETU 1993

Veterinarsko – svetovalna služba za čebelarstvo Republike Slovenije

Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo je na pobudo veterinarsko-svetovalne službe za čebelarstvo za letos dodelilo finančna sredstva za nakup 16.000 doz bayvarola. S tem naj bi enotno in organizirano zatirali nevarno varozo. Zdravilo bomo uporabili za zdravljenje ob koncu julija in v začetku avgusta, saj se v čebeljih družinah začnejo tedaj formirati zimske varoe. Ker omenjena količina sredstva zadostuje le za nekaj več kot približno 10 odstotkov čebeljih družin v Sloveniji, predlagamo, naj bi čebelarstva, ki bodo za svoje člane oziroma nečlane naročila potrebno količino bayvarola za enkratno zdravljenje poleti, prejela najmanj 10 odstotkov zahtevanega bayvarola brezplačno. Če bo prijav manj, bo ta odstotek ustrezno večji. **Naročila naj do 20. aprila 1993 oddajo svojim veterinarskim svetovalcem.**

Naročilo naj vsebuje naslednje podatke:

- število čebelarstev na območju društva in število čebeljih družin vseh čebelarjev v društvu,
- število čebelarstev, ki so se odločila za zdravljenje z bayvarolom in skupno število čebeljih družin.

Na podlagi prijav bo RVU določila društva, v katerih bodo uporabili regresirani bayvarol. Prednost bodo imela društva, v katerih bodo večino čebeljih družin zdravili z bayvarolom.

Naslovi veterinarjev-svetovalcev za čebelarstvo:

JOŽE DROBNIČ

Veterinarski zavod ljubljanske regije, DE Ljubljana osnovno zdravstveno varstvo
C. v Mestni log 47 A, 61115 Ljubljana, tel. (061) 218-789

Mag. FRANC KOVAČ

Veterinarska postaja Šentjur pri Celju

Leona Dobrotinška 14, 63230 Šentjur pri Celju, tel. (063) 741-041

Mag. ALEŠ GREGORC

Živinorejsko-veterinarski zavod Gorenjske
Iva Slavca 1, 64000 Kranj, tel. (064) 212-781

ŠTEFAN KOVAČ

Veterinarska postaja Lendava
Kolodvorska 37, 69220 Lendava, tel. (069) 75-088

STANE KRAJNC

Veterinarski zavod Maribor
Šentiljska 109, 62000 Maribor, tel. (062) 25-821, fax: (061) 28-346

BARBARA STRMOLE

Veterinarska postaja Koper
Istrska cesta 13, 66000 Koper, tel. (066) 31-044

OLGA JURKOŠEK

Veterinarska postaja Sevnica
Cesta na grad 14 A, 68290 Sevnica, tel. (0608) 81-850

zkušnje naših čebelarjev

PRI ČEBELAH NA PRVI BOJNI ČRTI V BLIŽINI PETRINJE

prof. EDI SENEGAČNIK

Vojna na Hrvaškem je hudo prizadela tako njihovo čebelarstvo kot tiste slovenske prevažalce, ki so jih vojni dogodki prehiteli in svojih čebel niso mogli več prepeljati domov. Nekaterim pa čebel sploh ni bilo treba prepeljati, ker niso bile na območju bojev. Teh čebelarjev je več, vendar doslej – ne vemo zakaj – niso pravzaprav še ničesar povedali o usodi svojih čebel. Zato bom o tem spregovoril prvi in upam, da me bo še kdo posnema.

Že približno deset let stalno čebelarim v prijetni odročni hrvaški vasi, kakih 8 km oddaljeni od Petrinje. V njej ni bilo ves ta čas niti enega Srba, pa tudi ne v sosednjih vaseh. Zato smo bili prepričani, da so čebele varne pred srbskim osvajanjem, saj so srbske vasi oddaljene celo več kilometrov. Med dobrimi ljudmi v vasi sem se prijetno počutil: gospodar mi je dal na voljo preprosto sobico, da sem v njej mirno počival – in to celo bolje, kot bi v marsikaterem hotelu. Tudi sicer so dobri ljudje tako skrbeli zame, da

res nisem ničesar pogrešal. Pri njih sem se zares počutil kot doma. Vsaka pot k čebelam je bila prijeten izlet in po treh urah vožnje nisem bil kar nič utrujen. Navadno me je na poti spremljala nepogrešljiva žena ali pa kateri od mojih čebelar-skih prijateljev, ki je imel v bližini svoje čebele. Kadar koli sem ženi pripovedoval o gostoljubnosti domačinov, mi je vselej dejala: »Možek, prav nič ni pomembno, kako se pri čebelah počutiš ti, pomembno je, da je njim dobro. Ob taki priložnosti sem se spomnil na besede moje pokojne matere. Kadar je bila paša slaba in medu nismo imeli na prodaj, je kupce potolažila: »Veste, letos je bil na paši naš ata, ne pa čebele.«

No, tako sem začel pasti čebele tu doli. Petrinjski čebelarji so mi svetovali, naj se umaknem na to zakotno območje, na katerem ni nobenih čebel. Pravo uslugo sem jim menda storil, saj so sami imeli tam že več kot 20 prevoznih čebeljakov. Poslušal sem jih in ni mi bilo žal. Dobil sem

V velikem sadnem vrtu sem postavil prevozni čebeljak, zraven pa še zložljivega za 24 panjev.

primeren prostor in v velikem sadnem vrtu sem lahko postavil svoj prevozni čebelnjak s 96 panji, poleg pa še stalni zložljivi čebelnjak s 24 panji. V tem so bile rezervne družine v žniderskih in prašilčkih. Tako sem imel vedno na voljo nadomestne družine, če je bilo v prevoznem čebelnjaku kaj narobe. V sosednjih vaseh niso nikjer imeli več čebel, morda tu in tam kak slamnati koš, sicer pa je varoa tudi tu opravila svoje. S tega stalnega pasišča sem potem vozil čebele na različne paše v bližnjo okolico. Nikdar ni bila pot daljša kot približno 30 km: na repico, akacijo, amorfo, cigansko perje, potem pa nazaj na kostanj in jeseni na metvico na Lonjsko polje. Po tej paši sem pripeljal čebele nazaj na prezimovanje. Spomladi je bila tu na stalnem mestu odlična paša in včasih so te čebele nabrale več kot tiste, ki sem jih pripeljal na drugo pašo. Tu sem zares uspešno čebelaril in hkrati razmišljal o nezanesljivih pašah v Sloveniji, kjer smo pogosto prevažali brez uspeha. K meni so prihajali bližnji petrinjski čebelarji in tudi čebelarji iz Gline, ki so se pri meni hoteli kaj naučiti. Postali smo dobri prijatelji, zato mi je danes žal za vse te ljudi, ki so postali četniki. Domačini so mi namreč o njih pripovedovali strahotne, komaj verjetne stvari. Kar ne morem verjeti, da bi bilo vse res, saj je šlo tudi za nepreverjene govornice.

V to mirno in idilično pokrajino pa je prišla vojna. Kdo bi si kdaj mislil, da bo njena uničujoča sila porušila vse te skromne, večinoma lesene domove, v katerih so dobri ljudje tako srečno živeli. Kdo bi si mislil, da bodo pri tem sodelovali tudi njihovi nekdanji sosedi. Srbska vojska, ki je prišla iz Šabca, je uničila skoraj celo vas. Porušila oziroma zažgala je hiše, novo šolo in prav tako novi zdravstveni dom, trgovino in tudi vse nove hiše, ki so jih v zadnjem času zgradili tamkajšnji zdomci. Porušili so predvsem hiše, v katerih so bili doma borci. Tudi novo kapelico, ki so jo zgradili vaščani tik pred vojno, so pognali v zrak. Vaščani so zbežali. Kdor je ostal, so ga ubili in grozljivo zmaličili.

Sredi tega pekla pa je pravo čudo – moj stalni čebelnjak ostal nedotaknjen. Ko me je lani prav ob tem času petrinjski čebelar Petrovič, ki je bil tam vojak, obvestil, da so moje čebele v najlepšem redu, nisem mogel verjeti. Takole mi je povedal po telefonu: »Danes je lep zimski dan, toplo kot pomladi in vse čebele izletavajo, kot da bi bila že prava pomlad. Tako so mi všeč, da bi jih takoj kupil!« Meni za kupčijo v tem zimskem času ni bilo, možaku sem dejal, naj počaka do pomladi, ko se kupčuje s čebelami. Premišljam in še danes ne morem doumeti, kako da so panji ostali sredi razvalin in opustošenja nepoškodovani. Domnevam, da so bili v vojski tudi čebelarji iz Petrinje in Gline, ki so me dobro poznali. Ob

tej novici pa sem bil tudi vesel, da so bile čebele še žive. Jeseni jih namreč ni nihče zazimil, ampak ko sem jih v začetku oktobra predlani le bežno obiskal, je tehtnica kazala 72,5 kg. Seveda, saj panjev to leto, razen spomladi, prav zaradi bližajoče se vojne, ki nas je že začela vznemirjati, nismo mogli iztočiti. Prav ta dan pa sem bil pred težavno odločitvijo: ali naj prevozni čebelnjak kot navadno pripeljem na prezimovanje kar sem ali naj ga peljem kam drugam. Na srečo sem sklenil, da grem z njim domov v Ljubljano. In prav sem storil. Že čez nekaj dni so četniki z vseh strani začeli napadati te hrvaške vasice in k čebelam ni bilo mogoče več priti. Moj načrt, da bi se po nekaj dneh vrnil pripraviti stalni čebelnjak na prezimovanje in iztočil vse povsem polne panje, se je izjalovil. Panji, kakršni so bili, so zimo dočakali brez pregleda in tudi nezapaženi. Vedel pa sem, da je zanje pozimi najboljši opaž dober med in tega je bilo v panjih dovolj. Vsi panji so odlično prezimili. Seveda so za ohranjanje potrebne toplote porabili več medu. To pa ob tako bogatih zalogah ni bilo prav nič pomembno.

Vse bi bilo lepo, ja prelepo, če bi tako ostalo. Po sklenitvi premirja so četniki odšli, prišli pa so unproforjevci, ali kot jim tudi pravimo modre čelade. Ti so poskrbeli za »mir«. Nekaj časa je res vladalo sicer lažno premirje, potem pa so se lepega dne spet začeli med seboj z granatami »obmetavati« četniki in hrvaški vojaki. In ker se to ni zgodilo prej, se je moralo zdaj. V bližino čebelnjaka je padla granata in ga delno poškodovala. Izstrelki so preluknjali zadnje stene čebelnjaka, vratca na panjih, okenca in mrežice ter se zataknili v satih. Nekateri so preluknjali še čelne strani čebelnjaka. Tu je nastalo več odprtih, da so imele čebele na voljo kar več izletišč. Nekaj prašilčkov so si privoščili vojaki, samih žniderski-čev pa se niso upali lotiti. Panj s tehtnico je bil nedotaknjen, prav tako tudi orodje v njem. Dva panja, ki sta bila na zunanji strani prislojena k čebelnjaku, je eksplozija raznesla in njuni deli so ležali vse naokrog. Takšno je bilo stanje aprila lani, ko mi je neki domačin, sicer mobiliziran častnik in poveljnik straže v tej vasi, nekdanji tudi čebelar, telefoniral in povedal, kaj se je zgodilo s čebelami. Pregledal je nekaj panjev in ugotovil, da so do kraja polni medu in da bo treba nekaj storiti, sicer čebele ne bodo imele več kam nositi. Ponudil mi je svojo pomoč, če jo želim, seveda. Sicer pa lahko pridem tudi sam urediti to stvar. On da mi bo pomagal in poskrbel za vsa potrebna dovoljenja in tudi za moje bivanje. Kljub tako lepi ponudbi si še nisem upal na pot, saj so ponoči po vasi še frčale granate. Še vedno je bila tod prva bojna črta, ki se je sicerčasno umirila, vendar pa pravega miru še ni bilo. Temeljito sem

Na ogrščici – repici so se čebelje družine lepo razvile in včasih nabrale kar precej medu

pretehtaval, kaj naj storim, in nazadnje sklenil, da k čebelam, čeprav so mi pri srcu, ne grem. Nekako mi ni bilo do tega, da bi se v Ljubljano vrnil »brez glave«, ki je vendarle več vredna kot vse čebele. Z možakom sva se potem dogovorila, da bo on iztočil vse panje, pomagal pa mu bo moj čebelarski prijatelj iz Siska. Tako je tudi storil in družine tudi pregledal, da so čebele lahko spet delale. Iz 20 panjev je iztočil približno 300 kg medu in ga potem po mojem naročilu obdržal nekaj zase, drugega pa je razdelil ljudem po bližnjih vaseh, ki so se takrat že vračali na svoje domove. Prav tako je pozneje naredil tudi s približno 30 roji. Nekaj so jih vzeli domačini, največ pa so jih odnesli vojaki-študenti, ki so tam taborili. Med njimi je bilo nekaj študentov agronomije, očitno čebelarjev. Ti so potem za spomin odnesli čebele kar v mojih prašilčkih. Tako sem tudi jaz prispeval svoj skromni prispevek k obnovi hrvaškega čebelarstva. To pa ni še vse, saj bo treba še pomagati, ko se bodo razmere uredile. Pa ne samo z besedo, ampak tudi z dejanji.

Od lani aprila se je to območje še vedno veljalo za vojno območje in nihče ni mogel tja brez dovoljenja vojaških oblasti. K sreči je bil čebelar, ki je čebele pregledoval in panje iztočil, kot sem že omenil, častnik in poveljnik na tem območju. Zato mi je večkrat telefoniral in me vabil, naj kljub vsemu pridem, saj da ni nobene nevarnosti. Obljubljal mi je celo svoje spremstvo, tako da ne bi potreboval nobenega dovoljenja. Meni pa se ni in ni dalo, saj televizijski posnetki vojne v teh krajih niso bili obetavni. Kljub vsemu pa sem se nenadoma odločil za pot. Nekega večera me je namreč poklical prijatelj iz bližnjega Siska in mi dejal: »Pred nekaj urami sva bila s sinom pri tvojih čebelah. Povečini je vse v redu, vendar moraš takoj priti, da bomo stvari uredili, dokler je še čas. Prav nobene nevarnosti ni več. To nekdanje prvo bojno črto nadzorujejo zdaj modre čelade, tako da lahko prideš brez skrbi. S sinom ti bova pomagala. Pokukala sva v dva panja in opazila v njih živalne družine in polna medišča.«

To je bilo v začetku oktobra. Opogumil sem se in se začel pripravljati na pot. Ni bilo namreč lahko, saj sem moral zdaj nakupiti stvari za moje ljudi, ki so se pravkar vrnili iz pregnanstva na svoje domove, in še kopico čebelarskih stvari, med njimi 40 blazinic iz gumijaste pene, različno čebelarsko orodje in še kaj. Ljudje, ki sem jim povedal, da grem k čebelam na Hrvaško, so zmajevali z glavo in mi odsvetovali vsako pot. Toda želja, da bi po enem letu spet videl čebele, je bila močnejša od vseh nasvetov. Mojo trdno odločitev pa je podkrepila še žena, ko je dejala, da me ne pusti samega na pot. Če jo bova »skupila«, jo bova oba.

Bilo je lepo sobotno jutro konec oktobra, ko sva z avtom hitela proti hrvaški meji. Naj že zdaj povem, da je šlo vse po sreči in edina ovira na poti je bila v Obrežju na hrvaški meji. Zaradi gradbenih del so speljali obvozno pot in kolona osebnih avtomobilov je bila dolga kakih šest kilometrov. Tri ure je trajalo, da smo prišli na drugo stran, potem pa je šlo vse kot namazano. Po dobri uri vožnje sva že bila pri prijateljih v Sisku, kjer sva tudi stanovala. Vsak dan smo se potem peljali približno 30 km daleč k čebelam in se na večer spet vračali. V vasi, v kateri so bile čebele, si nismo upali prenočevati, čeprav bi bilo že varno. Morali pa smo napraviti velik ovinek, kajti prek Petrinje nismo mogli, ker je še vedno okupirana. Prek neprehodnih barikad, ki so že nekaj kilometrov pred Petrinjo, sploh ne bi mogli, zato smo morali po ovinku do vasi Letovanić. Tu je hrvaška vojska zgradila velik pontonski most in tako povezala te odrezane kraje. Imela sva veliko srečo, da so prav tedaj most odprli za promet. Z ženo sva se celo prva prepeljala čez reko. Hrvaški vojaki so bili zelo prijazni in neki častnik je celo moj avto sam popeljal čez most. Očitno ni zaupal moji sivim lasem. Seveda sem moral vojakom podariti nekaj kozarcev medu. Zadovoljno so nama potem mahali v pozdrav. Do čebel je bilo še približno šest kilometrov.

In že smo bili na cilju. Pretresljiv, žalosten, pravzaprav grozljiv je bil pogled na vse, kar je tam še ostalo. Čebelnjak je stal sredi pogorišča in razbitin, vse naokrog pa so ležali posamezni deli dveh zunanjih panjev, ki ju je raznesla granata. Stene čebelnjaka so bile na več krajih preluknjane. Najbolj pa me je pretresel kup razvalin oziroma pogorišče sosednje hiše, v kateri sem imel shranjene vse svoje čebelarske potrebščine. To je bila enonadstropna 300 let stara hiša še iz turških časov, kakršne ni nikjer več. Zato je tudi bila kulturno-zgodovinska. V spodnjih prostorih je bila prostorna prazna klet in v njej sem imel shranjene svoje številne čebelarske potrebščine, električno točilo, kable, sladkor, pitalnike, posodo za med, prazne petsa-

tarje in opažne blazinice iz gumijaste pene, pa še kaj. Zdaj je tu le še kup razvalin, ki jih je bager potisnil na sredo dvorišča. Solze so mi zdrsnile po licu ob toliki človeški tragediji. Ženi sem dejal: »Poglej, to so posledice toliko opevanega bratstva in enotnosti naših narodov.« Pa sem se kmalu streznil, saj so že prišli sosedi, ki so se pred dnevi vrnili na svoje izropane in opustošene domove. Komaj sva jima dopovedala, da zdaj ne moreva k njim na kavico kot nekoč. Tokrat smo bili mi njihovi gostitelji. Postajali smo nervozni, saj smo imeli za svoje delo na voljo le nekaj ur. Vsak dan smo se namreč morali vračati. Že ob štirih popoldne, da smo še ob dnevu prišli čez Kolpo.

Ne bom zdaj opisoval našega dela. Nekje smo dobili grablje in vile ter začeli pospravljati. Razmetane dele panjev smo zbrali na kup in jih pri tem tudi odbirali, saj bomo nekatere še lahko uporabili. Prijatelj Kastmiler in njegov sin sta popravljala vratca in jih zakrpavala, da bi v panje ne mogle miši. Poleg tega sta opravila tudi vsa mizarska dela. Sam sem hitro pregledoval dru-

žine in ugotovil, da je vse v redu. V plodiščih je bila tu in tam še zalega, sati pa kar polni medu, saj so se čebele že pripravljale na zimo, zato so med nanosile tudi v gnezda. Medišča so bila do zadnje celice polna in le z največjo težavo sem izvlekel kak zalepljen sat. Kot nalašč so bili tisti trije dnevi še lepi in topli. Zdelo se mi je, da me je narava sama obdarila za mojo vztrajnost in pogum. V treh dneh smo delo končali in postorili, kar je bilo treba. S seboj smo pripeljali tudi tople opažne blazinice iz penaste gume, s katerimi smo odeli panje.

Za likof sva z ženo pri sosedah še popila nekaj kozarcev rebule, ki sva jo prinesla s seboj, in nato odpotovala. Soseda sva zaprosila, naj kdaj popazi na čebele. Ko sva sedla v avto, je začelo močno deževati. S prijetnimi občutki sva se vračala domov, zadovoljna, da sva pri čebelah postorila vse, da bodo lahko dočakale novo pomlad. Seveda pa sva bila tudi vesela, da se nama na tvegani poti ni nič hudega zgodilo, tako da sva se živa in zdrava vrnila domov.

ČEBELJE LETINE NA TEHTNICI MAJHNIH ČEBELARSTEV

MARJAN DEBELAK

Zadnje čase se v čebelarških krogih veliko govori, kako slabi časi so prišli, sicer, da bodo še slabši. Vse slabše je menda z vremenom, z zastrupljenim in spremenjenim okoljem, s prevozi na bogata pasišča prek jugovzhodnih meja Slovenije, zaradi boleznih in nereda na domačih pasiščih. Da o grozečih davkih, nikakršnem posluhu za regresirani sladkor in slabem razumevanju za državno podporo raziskovalno-razvojnemu delu v čebelarstvu niti ne govorimo.

Na tem mestu ne želim govoriti o upravičeni ali neupravičeni kritiki ljudi, ki s(m)o jih izbrali ali pa kar določili za krmarjenje naše čebelarke barke v teh razburkanih časih.

Kaj pa mi sami?

Ali smo res brez napak in brez krivde, da razmere niso boljše? Kaj smo storili, da bi bilo bolje v sosedovem in našem čebelnjaku? Najbrž se bo marsikateri čebelar ujezil nad mojo trditvijo, da stvari sploh niso tako slabe, čeprav bi seveda vedno lahko bile še boljše.

Vsem nezadovoljnim čebelarjem ponavljam znani pregovor, da je (tudi čebelar!) vsak sam svoje sreče kovač!

Vsaj petnajst let že govorim in pišem čebelarjem o naši največji rezervi in prednostni nalogi za boljše gospodarjenje s čebelami. Da bi s čebelami, ki jih Slovenci očitno imamo (za razliko od drugih narodov) predvsem zato, ker jih imamo radi in se ob njih razvedrimo, tudi nekaj zaslužili. Vsaj za lastno vzdrževanje. To rezervo in prednostno nalogo vidim predvsem v spremembi načina čebelarjenja pri tistih čebelarjih, ki s svojimi čebelami ne dosegaajo tega, kar bi z njimi lahko dosegli.

Kaj pa bi lahko dosegli več, boste vprašali. In večina čebelarjev bo (žal) s tem samovprašanjem – zanje pa je to tudi že odgovor – (torej: nič več, kot dosegam, se ne da doseči) tudi zaključila razpravljanje.

Na to vprašanje pa bi dobili odgovor (no, včasih, zaradi sebičnosti kakšnega čebelarja tudi ne), če bi za nasvet vprašali uspešnejšega čebelarja ali če bi se poglobili v že objavljene prispevke v Slovenskem čebelarju.

Pa bodi dovolj pridiganja.

Pred vami je nekaj podatkov in komentarjev, ki jih lahko povežete z zgoraj navedenim. Tudi če od tega ne bo druge koristi,

bo za prihodnost ohranjenih nekaj amatersko zbranih statističnih podatkov o naših pašnih razmerah. Žal, so že pred več leti usahnila tedaj zelo uspešna prizadevanja in rezultati pri organiziranju skupnega zbiranja pašnih podatkov, ki so bila redno (mesečno) objavljena v Slovenskem čebelarju. Seveda je bilo to povezano z dobro organizirano in strokovno vodeno **celoletno opazovalno službo**, ki ni le napovedovala in obveščala čebelarjev o gozdnem medenju. Vsekakor bi jo morali oživiti!

Sedemnajst let zapovrstjo imam pod eno pridobitno družino v AŽ panju tehtnico. V pašni sezoni (od maja do avgusta) vsak dan, kadar sem pri čebelah, zapišem stanje na tehtnici. Vsako leto tudi natančno steh-tam ves med, ki so ga nabirale moje pridobitne družine, ob koncu sezone pa skupno količino delim s številom vseh pridobitnih družin (zimskih ali drugih izgub v mojem majhnem čebelarstvu v tem času nisem imel). Tako dobimo povprečno količino pridobljenega medu na pridobitno družino. Razen v zadnjih dveh letih, sem te podatke že objavil (nazadnje v knjižici Čebelarjeva opravila).

Zdaj jih objavljam v celoti, in sicer zato, da bi bolje razumeli analizo podatkov gibanja tehtnice v zadnjih treh pašnih sezonah.

Prvi grafikon prikazuje povprečno letno količino pridobljenega medu na eno pridobitno družino.

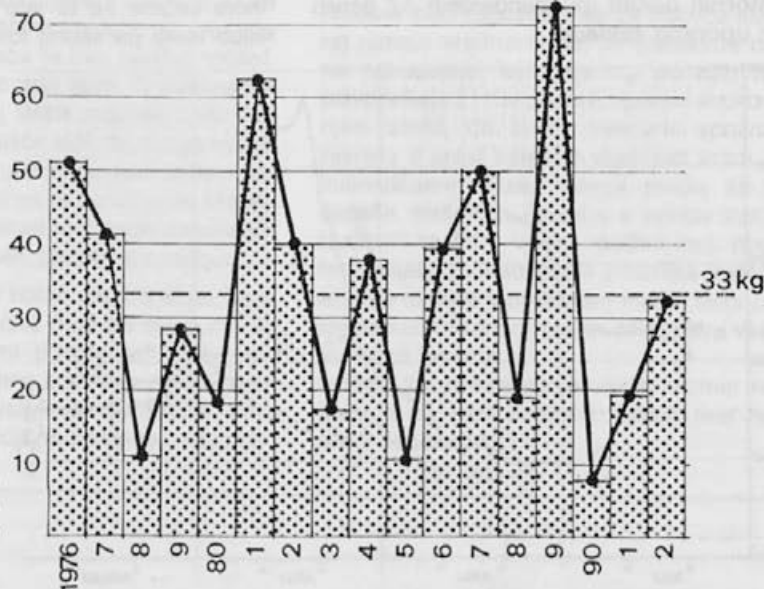
Pomembno je vedeti, da čebelarim s kolikor mogoče močnimi družinami v AŽ panjih 9-satarjih, od maja do avgusta pa uporabljam za zvečanje prostornine tudi zaklade. Čebel ne prevažam, sicer pa čebelnjak stoji v bližini Blejskega jezera. V takšnih razmerah čebelarim 17 let, zato so podatki primerljivi.

Kaj razberemo iz grafikona?

– Vidimo, da je izdatnost čebeljih paš na istem mestu iz leta v leto drugačna in da zelo niha. V 17-ih letih je bila razlika med najboljšo in najslabšo letino skoraj 10-kratna! V resnici se zaradi tega pojavljajo težave v zvezi z gospodarnostjo čebelarjenja, saj letnega pridelka medu ne moremo načrtovati, čeprav vemo, kolikšen je povprečni pridelek. Tako pa imamo neko leto premalo medu za številne kupce, drugo leto pa preveč. Kako rešiti to vprašanje, ni predmet tega sestavka, zato ga prepustimo drugim.

– Iz grafikona vidimo, da se sezone od nadpovprečno dobrih do podpovprečno slabih menjajo razmeroma redno. Pod povprečjem so doslej (v 17-ih letih) nabrale dvakrat po tri leta, nad povprečjem pa

SLIKA 1:
Letna povprečna količina iztočenega medu v 17-ih letih pri eni pridobitni družini v AŽ panju 9-satarju na stalnem mestu in z uporabo zaklade. Čebelarstvo Marjan Debelak, Bled.

trikrat po dve leti zapovrstjo.

– Najmanj iztočenega medu na panj je bilo leta 1990 – **osem kg**.

– Največ iztočenega medu pa leto prej, torej 1989, in sicer skoraj **75 kg** na eno pridobitno družino!

– **Povprečje 17-ih let je 33 kg** na eno pridobitno družino . . .

V razmislek se ponujajo vsi trije podatki.

Nekateri čebelarji so prepričani, da pri nas razmere niso dobre za čebelarjenje z zelo močnimi družinami v razmeroma veliki panjski prostornini. Če bi bilo to res, tudi v slabih letinah (1978, 1985 in 1990) s tako močnimi družinami ne bi mogel doseči razmeroma dobrih rezultatov.

Kako si to pojasniti? Vsekakor tako, da pašo, čeprav je slabša in traja kratek čas, zazna in izrabi le močna družina, saj ima glede na obseg odkrite zalege veliko več pašnih čebel kot slabša družina.

Tudi ob sicer redkih izvrstnih letinah lahko dosežemo izjemno velike donose le z najmočnejšimi družinami in dovolj veliko prostornino panja.

Spomnim naj, da imamo že 17 let ne samo v nakladnih panjih, temveč **tudi v naših standardnih AŽ panjih** in novih različicah tega panja (trietražni, panj na 11 satov z dodatnimi prečno postavljenimi satii . . .) **možnost čebelariti v dovolj prostornih panjih** (pri standardnih AŽ panjih z uporabo zaklade).

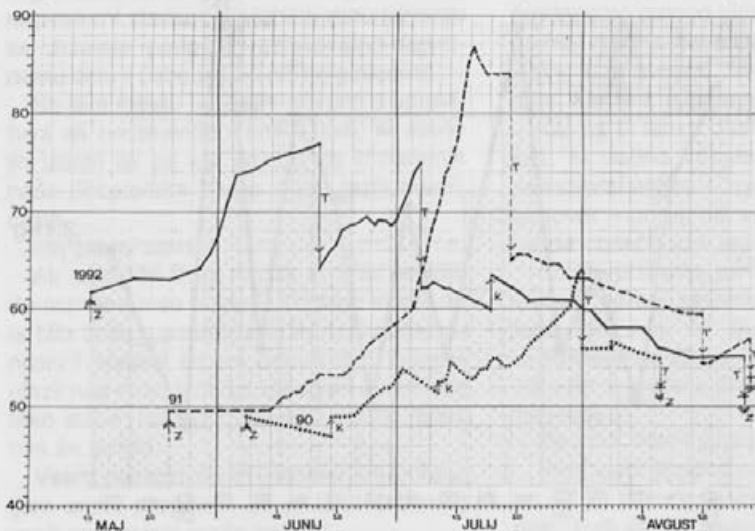
Menim, da bi bila tudi povprečna letna bera medu (statistika zaznamuje 10–12 kg dolgoletnega povprečja iztočenega medu na eno pridobitno družino v Sloveniji) ene pridobitne družine v Sloveniji lahko podobna moji. Če so ponekod pašne razmere nekoliko slabše od tistih v bližini mojega čebelnjaka, so marsikje tudi precej boljše.

Nobenih razlogov ne vidim, da manjša čebelarstva ne bi mogla dosegati vsaj takšnih, če ne še boljših donosov, in to brez prevažanja na paše. S prevozi na paše pa bi moral biti pridelek še precej ugodnejši. Sicer pa bodo o tem morali spregovoriti čebelarji prevažalci.

Grafični prikaz s podatki o gibanju čebelarstva v letih 1990, 1991 in 1992 nazorno kaže pašna in brezpašna obdobja v času, ko sem imel v AŽ panju zaklado (od maja do avgusta).

Zadnja tri leta so bila v zadnjih 17-ih letih med najslabšimi. Podobno slabo obdobje treh let je bilo v letih 1978, 1979 in 1980, seveda predvsem v pašnem okolju mojega čebelnjaka. Kolikor sem sledil podatke iz Slovenije, se podatki pašnega okolja mojega čebelnjaka v splošnem prav malo razlikujejo od povprečnih slovenskih.

Kot že vemo, je bila **leta 1990** za slovenske čebelnjake najslabša letina, kakršne niso pomnili niti najstarejši čebelarji. Tudi moje čebele so to leto nabrale najmanj, kljub temu pa skoraj toliko, kolikor je bilo

SLIKA 2:
Gibanje čebelarstva v letih 1990, 1991 in 1992 v pašnem obdobju od maja do avgusta (T-točenje, K-krmiljenje, Z-dodajanje ali odvzemanje zaklade). Čebelarstvo Marjan Debelak, Bled.

menda slovensko dolgoletno povprečje . . . Po še kar ugodni pomladi je bilo vreme hladno in deževno in zamorilo je vse izdatnejše pašne vire. Vsaj minimalno pašo (v mojih razmerah) je kot že tolikokrat spet rešil lipkek, ki ga je nekaj okrog jezera in je cvetel konec julija. Zapisal sem, da je 27. julija nastopila močna paša. Čebele so trumoma izletavale že ob prvem svitu okoli petih zjutraj in težke padale na brade. Dnevna temperatura je dosegla 25–30 stopinj Celzija, bilo je mirno in jasno.

Ko pravimo, da je bila to leto katastrofalno slaba letina, se spomnimo, da srednje močna družina porabi za svoj razvoj približno 70 kg medu in 30 kg cvetnega prahu na leto! Če da čebelar taki družini v enem letu 20 kg sladkorja, ta družina tudi v najslabšem pašnem letu (če nič ne iztočimo) nabere 50 kg medu! Zato lahko trdimo, **da ni nobeno leto brez paše**, temveč le brez presežkov medu, ki bi jih čebelar lahko iztočil.

Že naslednje leto je bila letina precej izdatnejša (1991), vendar po mojih merilih še precej pod povprečjem. Zračilno za to leto je, da je bilo v primerjavi z letom 1990 pašno obdobje z donosi sicer veliko krajše, vendar zelo izdatno. Tehnica se je v kratkem času, predvsem v prvi polovici julija, dvignila na približno 90 kg! Zame je to že znamenje, da je polno medu in da prostora skoraj ni več. Treba je bilo zavrteti točilo!

Tudi to letino je rešil lipkek. O paši na lipi in lipku so precej slaba mnenja. Celo moj oče je za isto pasišče trdil, da s tega cvetja čebele nič ne prinesejo, temveč se le »obirajo«. Kaže pa, da so se spremenile klimatske razmere in hkrati tudi način čebelarjenja, tako da je lipkek pridobil na veljavi.

Minulo letino si bomo zapomnili po tem, da je bila povprečna (tudi pri meni skoraj natančno na ravni povprečja!), torej kar dobra letina. Izjemno je medilo zgodaj spomladi. Vse je cvetelo in duhtelo v tako toplim vremenu, da ne pomnimo. Od obil-

nega cvetja so se lomile veje in prevračala drevesa. Tudi smreka ni zaostajala, žal le s čebelam nekoristnim cvetenjem, ki je nasmetilo vso deželo. Balkoni in jezero so pordečeli od njenega cvetnega prahu. Tudi tehcnica se je izjemoma že 10. maja, ko sem nastavljal zaklodo, dvignila na več kot 60 kg, torej za več kot 10 kg više kot navadno. Nadaljevanje paše pa le ni bilo tako rekordno, kot je sprva kazalo. Sredi junija sem sicer moral iztočiti, da sem naredil prostor novim donosom, vendar se je paša s kratkim cvetenjem in temu ustrezno bero na lipku ter s hudo nevihto, v kateri je klatila tudi toča, končala. Menda pa je bil to tudi zadnji dež v tem poletju, ki nam je ostalo v spominu kot leto stoletne suše. Zato je razumljivo, da od začetka julija ni bilo nobene paše več in je bilo treba vmes tudi krmiti, če smo prej iztočili, ali pa bi bili brez večjih viškov medu, da bi bilo sploh vredno točiti. To se je v resnici zgodilo marsikateremu čebelarju.

Med, ki smo ga na Bledu točili junija, je bil več kot odličen, saj je razkošno združeval vse mogoče zgodnje pomladanske nektarje in prve gozdne medičine. Žal se je (tudi pri nas, po zaslugi največjih in večinoma monopolnih odkupovalcev in preprodajalcev našega odličnega medu) razpasla kriva vera, da sodijo mešani »nesortni« medovi med najslabše, da za trgovce skoraj nimajo vrednosti, saj jih praviloma niti ne odkupujejo, ker baje **trg po njih ne povprašuje**?! Kaj pa so ti trgovski strokovnjaki storili, da bi trg vendarle spoznal resnico o pravi zdravilni vrednosti in ne le kulinaricnem okusu tistega medu, ki je čebelja mešanica nektarja s cvetov stotin različnih rastlin? Vsaka rastlina ima, poenostavljeno rečeno, svoje zdravilne lastnosti, vse rastline v mešanem medu, sicer po krivici zaničevanem, pa so šele prava vsestranska lekarna . . .

Dela za spreminjanje slabih razmer na bolje je na vseh področjih dovolj, mar ne, dragi čebelarji?

ŠE NEKAJ O KUHANJU VOŠČIN

STANKO VEDLIN-PREŠA

V našem priljubljenem Slovenskem čebelarju je rubrika, v kateri si čebelarji izmenjujejo dolgoletne izkušnje pri delu s čebelami. Za veliko večino naših čebelarjev je čebelarstvo hobi, sprostitelj po napornem delu v šoli, tovarni ali pisarni. Vsi želimo v svojem hobiju postati povsem neodvisni, samostojni. Lotimo se kuhe voščin, izdelave satnic in celo panjev, čeprav vemo, da se naše delo ne izplača, saj vse pripomočke dobimo ceneje v trgovini. Edina prednost je naše zadovoljstvo, da v celoti obvladamo svojega konjička in da so naše satnice pristne, brez raznih dodatkov, npr. parafina. V čebelarstvu se je začela selekcija in ta bo odstranila vse tiste, ki so začeli čebelariti zato, da bi brez truda na »hitro« obogateli, in tiste, ki jih je zavist pripeljala v naše vrste. Če ima sosed polne sode medu, bo še on investiral v naj sodobnejši način čebelarjenja in bo lahko brez težav prevažal čebele po različnih pasiščih, domov pa pripeljal polne sode dragocene tekočine. Sanje teh »enodnevnih« čebelarjev se že spreminjajo v razočaranje. Vsi ti »enodnevni« muharji v svoji zavisti ne pomislijo, da je treba veliko ljubezni in znanja, da čebelar spozna potrebe čebel, to pa je pogoj za doseg uspeha.

Kmetje vse manj čebelarijo zaradi vedno zahtevnejšega kmetovanja in zaradi pridobitno nezanimivega čebelarstva.

Načini čebelarjenja se nenehno spreminjajo v skladu z novimi dosežki tehnike. Že v otroških letih me je privlačilo kuhanje voščin. Opazoval sem očeta, kako je v velikem loncu na štedilniku kupal staro satje. Ko je dobro prevrelo, sta ga z mamo zunaj na dvorišču vliła v močno vrečo iz domačega platna. Vrečo sta nato ožemala nad večjim škaфом, da voda z voskom ne bi odtekala po dvorišču. Zelo sta hitela, da se vsebina ne bi preveč ohladila. Pomagala sta si z dvema palicama, da bi iztisnila čimveč voska.

Ko sem že toliko odrasel, da sem lahko kaj pomagal, sva z atom – bil je mizar – naredila po sliki iz Lakmayerjevega Um-

nega čebelarja lično malo prešo s kovinskim vijakom. Ta je bila pred drugo svetovno vojno in po njej zelo dobra za kuho voščin. Takrat je bil vosek zelo cenjen, pa so si čebelarji prizadevali, da bi iz voščin iztisnili čimveč. Ko se je pojavila hidravlična preša, leseni koš tega ni zdržal. Sosed čebelar je dal narediti trden kovinski valj z majhnimi luknjicami. Zaradi velikega pritiska, je bila tudi v tem valju potrebna trdna vreča iz jute, da je voščena brozga ostala v valju, z vodo pa je odtekal samo vosek. Izplen je bil dober, raztrgalo pa se je veliko vreč. Drugi sosed čebelar je uporabil namesto vreče rženo slamo. Prešanje s slamo je znano že iz zgodovine. Sliši se neverjetno, vendar je slama vzdržala. Snop slame pomočimo v vrelo vodo, da se slama zmehča in hkrati postane trdnejša. Nato vzamemo šop slame, ga lepo poravnamo in postavimo pokonci v valj s premerom približno 40 cm. Spodaj v valju slamo pripognemo prek dna, pri zgornjem robu valja pa slamo pripognemo prek roba valja, da ne pade. Tako polagamo šop za šopom slame dokler ni koš (valj) za prešanje ves obložen z njo. Nato v kotlu zavremo 25 satov, dobro premešamo, da se na vrhu pojavijo rumene srage. Nato prešo polijemo s kropom, da se ogreje, in vlijemo prekuhanu satno brozgo v koš (valj), obložen s slamo. Hitro poravnamo slamo prek vrele brozge, pokrijemo z močnim kovinskim pokrovom in stisnemo s hidravliko. Po prešanju vzamemo koš izpod preše, z drogom izbijemo stisnjene voščine, jih stresemo iz slame in slamo vnovič uporabimo. Takšna kuha voščin je fizično zelo zahtevno delo, izplen pa je odličen.

Na čebelarskem kongresu v Acapulcu smo obiskali dva za naše razmere zelo velika čebelarska obrata. Med drugim me je zanimala kuha voščin. V tem kraju večne pomladi evkaliptus cveti kar dvakrat na leto, možnosti za čebelarjenje pa so povsem drugačne od naših. Vse je kar se da preprosto in gospodarno. Čebelarijo v LR panjih. Na posameznih stojiščih je 25 do

največ 40 LR panjev. Ob koncu vsake paše kontrolirajo stojišča. Pogled na brado in dohodek v nakladi je dovolj zgovoren podatek, da je vsako brskanje po panju nepotrebno. Na tovarnjaku je vedno nekaj rezervnih družinic, da jih zamenjajo s tistimi panji, ki niso dali nobenega dohodka.

Voščine sta zunaj prekuhavalna dva mlada Mehičana, indijanca. Pod večjim kovinskim koritom sta kurila z drvmi. Prvi je s prikolico zlagal cele sate s satjem v vrelo vodo v korito. Ko je bilo korito polno, je posamezne sate s kleščami nekoliko obrnil, stresel z njih voščine in jih podal na mizo drugemu, ki je pod košatim drevesom vstavljal nove satnice. Če je bilo treba, je popravil ali napel zrahljano žico.

Na čebelarski razstavi na francoskem čebelarskem kongresu v Chambéryju je pritegnila mojo pozornost priprava za kuhanje voščin. Ima obliko kocke iz nerjaveče pločevine, dovolj velik, da vanj vložimo 10 satov. Sati slonijo na kovinskih palicah, pod njimi je mreža, na kateri po kuhanju ostanejo voščine. Vosek odteče na dno posode in po posebni cevki na prosto. Ob strani je posebna naprava, ki vodo pregreje v paro. Para izpiha voščine, nam pa ostane žica in očiščen, razkužen satnik. Delo s to pripravo je prijetno, vendar zamudno, ker moramo za vsakih 10 satov očistiti mrežo. Tudi poraba elektrike je prevelika.

Oba satnika, mehiški in francoski, sta mi dala idejo, kaj bi bilo, če bi mehiško korito povezal z Logarjevim topilnikom za vosek. Nad uspehom sem bil presenečen. Satnika mi ni treba izrezovati in čistiti. Žica mi ostane in satnice so razkužene proti lesnim črvom, voščenu molju in proti noseči. To je še posebej pomembno, če imamo nemško nerjavečo žico. V času, v katerem sem prej satnice izrezoval in čistil, imam zdaj kuhan vosek, brez posebnega fizičnega napora. Na satnici ostane zanemarljiva količina voska. Če je voda dovolj vroča, je satnica čista in suha.

V stolitrski kotel iz aluminijaste pločevine vlijem toliko vode, da se satnik potopi. Ko voda zavre, najprej Logarjev topilnik za vosek zalijem z vrelo vodo, da se ogreje. Potem v vrelo vodo potisnem 12 kosov

satja in ga pod površino vode držim toliko časa, da se iz nje prenehajo dvigati zračni mehurčki. To je nekaj kratkih minut. Potem pa s kleščami ali kar z rokavico potegnem prvi satnik iz vode. Nekoliko udarim ob steno kotla, pa odpade večina voščin. Nato obrnem satnik in z ležečim satnikom plosko dva ali trikrat udarim po robu kotla ter s topim kuhinjskim nožem počistim, če še kaj ostane. V nekaj minutah očistim prvo skupino satov. Zdaj vzamem večjo kozico z ročajem, posnamem na vodi v kotlu plavajoče voščine in jih vlijem v topilnik. V topilniku mora biti dovolj velika vreča, da voščine ne uhajajo z vodo in da prazne voščine po stiskanju laže izvlečem. Zdaj vključim električni grelec v topilniku. Topilnika še ne zaprem. Pustim kozico na njem, da zadržuje toploto. Znova vložim drugih 12 satov, jih očistim ter voščeno brozgo dolijem v topilnik. Zdaj je topilnik dovolj poln, da se normalno zapre. Ko začne varnostni ventil spuščati paro, začnemo privijati vreteno. Med privijanjem vnovič vložim satje v kotel in očistim satnike, da so voščine pripravljene, ko bo topilnik prazen. Iz topilnika teče vosek z vročo vodo v večjo posodo. Vosek plava na vrhu, tako da ga lahko posnamem v plastično vedro, vodo pa odlijem nazaj v kotel, ker je vroča. Vodo v kotlu prvi dan samo dolivam. Če kuhamo v črni vodi, vosek ne bo nič manj rumen, privarčujemo pa pri kurjavi. Plastično vedro dobro prenaša vročino do 90 stopinj. Primerno je za zbiranje voska, ker je gladko in prihodnji dan laže iztresemo voščeni kolač. Drugi dan vso vodo zamenjamo s svežo. Ves tako pridobljen vosek moramo znova segreti v večji količini vode, ga med počasnim vretjem dobro premešati, tako da voda vso umazanijo izloči na dno. Vosek ohlajamo kolikor se da počasi, da ima vsa nečistoča v vosku čas sesesti se. Zato posodo z voskom pri ohlajanju po možnosti ovijemo s staro odejo, da je ohlajanje čim počasnejše. Pri kuhanju voska v vodi bodimo skrajno previdni, ker nam zelo hitro prekipi. Kuhajmo v delavnici ali garaži. Če nam namreč prekipi v kuhinji, nam bo »nevihtna fronta« skazila voljo do kuhanja voščin.

KAKO DO LEPO GRAJENEGA SATJA?

JOŽE IVANČIČ

Čebelarim že desetletje. S pomočjo strokovne literature in prakse sem si pridobil številne izkušnje, ki jih s pridom uporabljam pri svojem delu s čebelami.

Današnje gospodarjenje s čebelami je bolj kot kdaj koli prej izpostavljeno številnim boleznim, zato so tudi stroški veliki. Ti stroški pa so lahko še večji, če čebelar nasede vabljeni reklami poceni čebelarškega reprodukcijskega materiala.

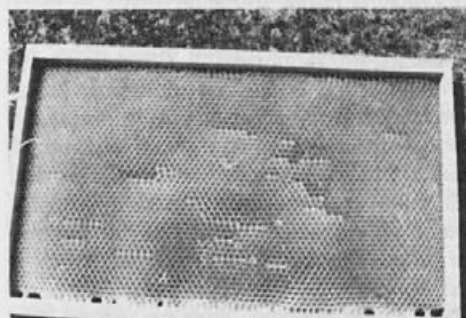
Pravilno grajeno satovje je ena pomembnih sestavin uspešnega čebelarjenja. Tako satovje omogoča normalno zaleganje, ohranjanje ravnovesja v čebelji družini in vpliva na uspešnost čebelarjevega dela. Pravilno grajeno in lepo satovje je nenazadnje čebelarju tudi v ponos. To so vedeli in o tem pisali že številni umni čebelarji. Iz svojih izkušenj pa gotovo vem, da so imeli prav in da se je za lepo in pravilno grajeno satovje vredno potruditi, kajti le takšno satovje je čebelarjev zaveznik. Začne se že pri izbiri in nakupu satnic. Pri tem pa čebelarji ne smemo biti površni in nasesti že prvi reklami, tudi tisti, ki se pogosto pojavlja v Čebelarju, ni vselej zaupati.

Sicer k sreči večina slovenskih čebelarjev ve za dobrega izdelovalca in večina jih pri njem tudi kupuje. Žal pa smo se nekateri zaradi vabljive ponudbe odločili za nakup nekoliko cenejših satnic dvomljive kakovosti. Pozabili smo, da je cenejši nakup lahko veliko dražji! Pri tem imam v mislih tiste najpogostejše pomanjkljivosti, ki sem jih sam, žal, prepozno spoznal. Gre predvsem za nepravilno obliko in dimenzioniranje velikosti satnic. Zaradi teh pomanjkljivosti lahko nastane pri čebelarjenju velika škoda, zato slovenskim čebelarjem priporočam, da se pred nakupom satnic podrobneje informirajo o njihovi kakovosti!

Napačno dimenzionirane celice se pogosto pojavljajo pri izdelovalcu, ki je nestrokovno iz tujine k nam uvozil neprimerne stroje.

S satnicami, izdelanimi s takimi stroji, čebele neposredno usmerjamo h gradnji trotovnih celic, kar je za gospodarnega čebelarja seveda nesprejemljivo.

Ob tem, da imamo kar precej čebel okuženih z najrazličnejšimi boleznimi in da osveščenost čebelarjev ni kdove kolikšna, ima tudi sterilizacija čebeljega voska v čebelarstvu velik pomen. Sicer pa to le bežno omenjam, kajti moje težave tičijo drugod!

Primer nepravilno zgrajenega sata. Celice so ponekod potlačene.

Lepo satovje je čebelarju v ponos in je ogledalo njegovega dela. Pri tem moramo vlogo čebelarja in čebel vrednotiti v medsebojni povezanosti. Zato menim in sem prepričan, da imam prav, ko trdim, da morajo tudi tisti, ki s stroji izdelujejo čebelarške potrebščine – se uveljavljajo kot veliki in poklicni čebelarji – prisluhniti našim željam in potrebam!

Prehitro krivimo čebele, če sami česa ne storimo prav! Taki smo pač ljudje! Če pa čebelar opazi, da se v panju zaradi nepravilno izdelanih satnic dogaja vse kaj drugega, kot bi se moralo, in če po telefonu vpraša izdelovalca, kaj je temu vzrok, v odgovor pa dobiš »žvau je žvau«, potem tisto načelo o sodelovanju med čebelarji in izdelovalci gotovo ne velja!

To naj bi bil strokovni napotek slovenskim čebelarjem in opozorilo glede nakupa satnic.

KAJ JE DOBRO VEDETI O HOJEVI PAŠI

dr. JOŽE RIHAR

Med vsemi viri čebelje hrane daje večina čebelarjev prednost smrekovi in hojevi paši. Hojevec in smrekovec sta tako doma kot v tujini dve iskani vrsti medu. Paša na hoji pa ima prednost še v dveh pogledih. Je najbolj neredna in nepredvidljiva, kadar pa nastopi, je nadvse bogata. Pri cvetnicah, kot sta npr. akacija in kostanj, vemo, kdaj se bodo njuni cvetovi odprli, pri iglavcih pa medicino posredujejo ušice. Kadar se le-te zelo razmnožijo, govorimo o gozdni paši.

Prvi zapisek o tem, da tudi pri tem medenju veljajo določene zakonitosti, najdemo pri Janši, drugega pa pri notranjskem čebelarju Janezu Zigmundu (1904). Prvi je zapisal, da hoja dobro medi komaj vsako šesto ali sedmo leto, drugi pa je določene povedal, da medi vsakih 4 do 6 let.

Zato ni čudno, da smo si pri našem delu v okviru Kmetijskega inštituta in Zavoda za čebelarstvo prizadevali dokopati se do spoznanj, ki naj bi natančneje določala, kdaj bomo imeli hojevo letino. Na tej podlagi smo v letih 1956 do 1976 razvijali javno prognostično službo. Uspelo nam je:

- da smo lahko za pol leta ali nekaj mesecev vnaprej objavljali, ali bo hoja medila ali ne;
- da smo napovedovali, ali bo medenje splošno ali pa bo le v višjih oziroma nižjih legah,
- da smo predvideli, na katerih območjih medenja ne bo,
- da smo ob začetku izdatnejšega izločanja čebelarje usmerjali, kdaj in kam naj pripeljejo panje.

Vse, kar je v ta namen razgledanemu čebelarju praktiku treba vedeti, smo objavili v knjižici »Mana iglavcev-napovedovanje gozdnega medenja«. To se nam je zdelo potrebno, ker so se meje Slovenije za prevoze v druge republike pravzaprav zaprle. Zato bo treba deset tisoče panjev v večji meri usmerjati na doslej premalo izrabljena gozdna pasišča. Gotovo je res, da

imajo čebelarji polno korist le tedaj, če pravočasno vedo, kako je z medenjem. Zdajšnja služba za napovedovanje medenja pri podjetju Medex jim tega ne zagotavlja, ker za prognoziranje ni usposobljena. Dokler bo temu tako, bomo marsikdaj na boljšem, če sami ugotovimo, kje in kdaj bo hoja začela mediti, in si sami izberemo stojišče za panje.

V zadnjih desetletjih prihaja po pravilu do **kopičenja panjev** okrog gozdnih opazovalnic, za katere dnevno časopisje ali RTV objavi znatnejši dnevni donos. V gneči čebele naberejo manj, ob poslabšanju vremena se poveča možnost za ropanje in s tem tudi za prenašanje zajedavcev in boleznih. Vemo pa, da je npr. huda gniloba lahko navzoča tudi v panjih, v katerih je doslej ni bilo mogoče ugotoviti. Zato bodi naše prvo pravilo: vozimo drugam kot večina!

Znano je tudi, da **obvestila o doseženih donosih zamujajo**. Rado se dogaja, da mine kar teden dni preden poročilo iz gozda dospe do javne objave. Ker vemo, da čebele rabijo od enega do treh dni, preden se vletijo, smo pogosto prikrajšani za eno točenje ali še več.

Če se sami usposobimo za napoved medenja, se hkrati **izognemo nepravilnim obvestilom**, ki jih včasih javljajo terenski opazovalci in objavlja središčna služba. Lani je npr. konec julija in v začetku avgusta osrednja poročevalska služba vztrajno sporočala, da so na opazovalnici Remšnik na Kozjaku donosi s hoje. Dviganje tehtnice od 1 do 3,60 kg je seveda spodbudilo čebelarje k prevozom. Na majhnem prostoru se je nakopičilo veliko število prevoznih čebeljakov, prispelih iz Prekmurja, Velenja in od drugod. V takih primerih ne gre le za stroške in razočaranja, temveč tudi za tveganja v zvezi z zdravjem čebel.

Hojeva paša se nekatera leta pojavi na manjših območjih, drugo leto pa izbruhne v vsej svoji moči. Dnevni donosi se naglo

dvigajo. Opogumijo se tudi tisti, ki po pravilu ne prevažajo. Redke prilike ne kaže zamuditi, zato se ni čuditi, če niso imeli časa, da bi si preskrbeli **veterinarsko potrdilo** o pregledu čebel.

V našem izvirnem načinu postavljanja dolgoročne in kratkoročne, recimo operativne napovedi medenja hoje, so najpomembnejši pripomoček plošče. Z njimi odčitavamo število, velikost in obliko izločkov, ki padajo z dreves. Rabimo šest plošč, velikosti **22,5 krat 25,5 cm**.

Številni so me že vprašali, zakaj prav ta **velikost lovnih plošč**.

Naj pojasnim: najprej smo uporabljali posode, podobne vegetacijskim posodam po Mitscherlichu. Njihovo notranjost smo rumeno pobarvali. Z rumeno barvo smo želeli pritegniti krilate generacije ušic, ki reagirajo na rumeno barvo. Notranjost posod smo prevlekli tudi s tenko vazelinso plastjo, na katero so se ušice prilepljale. Ker je bilo ravnanje s takimi posodami težavno, smo iz rumene plastične mase izdelali plošče **z enako površino 22,5 krat**

25,5 cm in jih premazali. Pozneje smo začeli uporabljati nenamazane plošče enake velikosti, izrezane iz melanina ali drugačne, na eni strani se svetleče plošče. Kot dotlej smo vrsto let na to velikost preračunavali nekatere kazalce, ki jih rabimo pri napovedih. Za uporabnike bo posebej zanimiva preglednica, saj prikazuje, koliko naberejo panji pri določeni količini izločkov, ki smo jih po 10 minut trajajoči izpostavi našli na šestih ploščah. Na različnih območjih smo vrsto let v različnih gozdovih zbirali in preverjali meritve o intenzivnosti izločanja na uro in dan, koncentracijo izločkov, vplivu temperature ozračja ipd., da bi lahko ugotovili podlago za napovedovanje donosa v normalnem čebeljem panju.

Čebelarjem, ki bodo znanje pridobili iz knjižice, bodo izleti v gozdove ne samo koristno, ampak tudi zanimivo razvedrilo.

Knjižico »Mana iglavcev-napovedovanje gozdnega medenja« lahko kupite na vseh prodajnih mestih založbe »Kmečki glas«, lahko pa jo naročite pri piscu po telefonu (061) 261-715 ali na ZČDS (061) 210-992.

POVZETEK

Avtor navaja razloge, zaradi katerih je posameznik zainteresiran, da se usposobi za samostojno predvidevanje o nastopu hojeve paše. Opozori ga, da najde v ta namen potrebno znanje in navodilo v knjižici »Mana iglavcev – napovedovanje gozdnega medenja«. Pisec pojasni uporabniku, kako je prišlo do velikosti 25,5 x 22,5 cm lovnih plošč, ki so sestavni del postopka za določanje intenzivnosti izločanja zelene hojeve ušice.

ZUSAMMENFASSUNG

Was man von der Tannenhonigtautracht wissen soll.

Der Autor zitiert die Gründe aus welchen jeder Imker befähigt sein soll, selber die Tannenhonigtautracht zu prognosieren. Das Büchlein »Honigtau der Koniferen – Voraussage der Waldtracht« (Rihar, 1992) gibt darin die Nötigen Kenntnisse und Gebrauchsanweisungen an. Der wesentliche Bestandteil der originellen Methode des Autors sind sechs Fangtafeln in der Dimension 25,5 x 22,5 cm. Es ist angegeben auf welche Weise der Autor die Tafeln eben derselben Grösse entwickelt hat.

Im Handbuch »Waldtracht und Waldhonig, vom Kloft, Maurizio, Kaeser, mit Mitarb. – 2. erg. u. erw. Aufl. – München, Ehrenwirth, 1985, sind auf Seiten 22 und 23 unrichtige Ausmässe für Tafeln angegeben.

SPOŠTOVANI ČEBELARJI!

Verjetno ste opazili, da smo v zadnjih dveh številkah uvedli novo rubriko »Pisma bralcev – vprašanja in odgovori«. Rubriko smo uvedli na željo mnogih čebelarjev, ki so želeli tako dobiti odgovore na tista vprašanja, ki jih trenutno najbolj zanimajo. Vabimo vas, da tudi vi sodelujete in nam v uredništvu pošljete ali sporočite vaša vprašanja, mi pa bomo skušali dobiti ustrezne strokovnjake, ki bodo nanje odgovorili.

Ne oklevajte, pišite nam!

Urednik

Vprašanje: **Rad bi vedel nekaj o spomladanski uporabi pogač.**

Marko Dolinar – Ljubljana

Odgovor: **Pavle Zaletel – Ljubljana**

Spomladansko dodajanje pogač čebeljim družinam je prišlo žekar v navado. Prvotni namen dodajanja je bil spomladansko dokrmeljevanje družin, ki so bile tik pred tem, da postanejo ali pa so celo že bile lačne. Tedaj so pogače marsikatero družino rešile pred propadom. Žal, pogače prepogosto uporabljamo še danes. Drugače je seveda, kadar spomladi s pogačami dražljivo krmimo čebelje družine. Čebele kaj nerade odpirajo celice s pokritim medom. Posebno še, če je medenih zalog malo. Družina baje porabi za razvoj ene žerke približno tri četrt celice medu in četrt celice cvetnega prahu. Poleg tega potrebuje določeno količino hrane še za svoj obstoj. Novo življenje se poraja v družinah navadno že konec januarja. Če tedaj družina začuti pomanjkanje zalog hrane, zmanjša že tako majhno porabo hrane, zato čebele tudi manj hranijo matico. Posledica tega je, da matica pozneje manj zalega in spomladanski razvoj družin zastane. Da se temu izognemo, dodajamo družinam pogače. Kako? Kdaj? Kakšne? Na kakšen način? Kje? O vsem tem se lahko izčrpno poučite tudi v zadnjih letnikih Čebelarja. Če jih sami nimate, si jih izposodite od bližnjega čebelarja. Ne pozabite pa, kdo vam jih je posodil.

Kot pribito pa drži, da je najboljša spomladansko krmiljenje čebeljih družin dovolj velika zaloga zimske hrane. Zgodaj spomladi v AŽ panju nikoli ne bi smelo biti manj kot 10 kg medu, v nakladnem pa še enkrat toliko. Koliko pa se čebelarji tega držimo? Nikoli ne pokladajmo družinam medenih ali drugih pogač pred 19. marcem.

Nekateri čebelarji priporočajo dodajanje pogač takoj po zimskem trebljenju. Kadar jih dodajamo v tem času, in to nad gnezdo, to se pravi v medišče, nato pa za dva ali celo tri tedne nastopi hud mraz, se družina zopet stisne v tesno gručo. Ker oddaja toploto, se na pogači, v polivinilasti vrečki, ki je spodaj nekajkrat prebodena, nabira vlaga, ki mehča pogačo. Zaradi tega začne kapljati ali celo curljati na gručo. To pa še kako vznemirja čebele. Kaj takega si lahko privoščimo le pri lačni družini, ki je brez vsake hrane. Od sestradane družine v tistem letu gotovo ne bomo imeli nobene koristi. V tem času lahko dodajamo pogače nad gnezdo le v lesenih pitalnikih, podobno kot pri nakladnih panjih. Po Jožefovem lahko družine dražljivo krmimo na vse načine, in to vse vsaj povprečno močne. Slabičev s pogačami ne krmimo, ker jih taka hrana preveč izčrpava. Raje jim damo sat ali dva pokritega medu. Ne glede na to, kdaj dajemo družinam pogače, pogačam nikoli ne dodajamo dodatkov, kot so sojina moka, jajca v prahu itd., razen seveda, če v okolici čebeljnaka vse leto res ni pelodne paše. Verjetno čebelam dodatki ne škodujejo? Koliko jim koristijo? O tem so mnenja kar precej deljena. Vedeti pa moramo, da so vsi dodatki le nadomestek, ne pa naravna čebelja hrana. Medu in cvetnega prahu v razvoju čebelje družine ne odtehta nič. Če bi hoteli pogači dodati cvetni prah, le nasvet: Raje prek leta nekoliko manj »ropajte« družine z osmukalniki kot pa preveč. Tako vam zaradi slabe vesti zgodaj spomladi »naropane« ne bo treba vračati.

So pa pogače idealna hrana, kadar jim vmešamo zdravilo. Pogače namreč družine jemljejo počasi in zato zdravilo prihaja v čebelja telesca dalj časa. To pa je za zdravljenje čebeljih družin zelo pomembno.

**PRIJAVE ZA XVI. SREČANJE
IN TEKMOVANJE MLADIH ČEBELARJEV,
KI BO 22. MAJA 1993 V OŠ ŽIROVNICA**

Obveščamo čebelarke krožke in njihove mentorje, da naj najpozneje do 5. maja 1993 pisno prijavijo svoje ekipe za tekmovanje mladih čebelarjev na naslov: Zveza čebelarskih društev Slovenije, Cankarjeva 3, Ljubljana. **TEKMOVANJE BO 22. MAJA 1993 V OŠ ŽIROVNICA V ZABREZNICI NA GORENJSKEM.**

Tekmovanje organizirata poleg ZČDS še Čebelarstvo društvo Radovljica – Jesenice in ČD A.J. Breznica.

V prijavnici napišite ime in naslov šole ali društva, v okviru katerega deluje krožek, število ekip in kategorije, v katerih boste tekmovali, ter skupno število udeležencev. Vsak krožek lahko nastopi z eno dvočlansko ekipo v vsaki kategoriji, skupaj torej največ tri ekipe v različnih kategorijah. V nižji skupini lahko nastopijo le učenci od 1. do 5. razreda, v srednji od 6. do 8. razreda osnovne šole, v višji pa učenci vseh razredov osnovnih šol in srednjih šol. Testna vprašanja bodo iz snovi v Priročniku za čebelarke začetnike št. 5 in Priročniku o zdravstvenem varstvu čebel. Testnih vprašanj prijavljenim ekipam ne bomo pošiljali.

ZČDS Komisija za čebelarski naraščaj

**VABILO NA 42. LETNO SKUPŠČINO ZVEZE
ČEBELARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE**

V skladu z drugim odstavkom 22. člena pravil Zveze čebelarskih društev Slovenije in sklepom izvršnega odbora ZČDS, sprejetem 13. marca 1993, sklicujem 42. redno letno skupščino Zveze čebelarskih društev Slovenije. Skupščina bo

V SOBOTO, 17. APRILA 1993, ob 9. URI
v veliki dvorani Zavoda za zdravstveno varstvo Ljubljana,
Miklošičeva 24.

Prosimo čebelarske organizacije, da v skladu z 21. členom pravil ZČDS za območje cele občine delegirajo le enega kandidata. Temu naj dajo pooblastilo, da zastopa vse čebelarje v občini.

Ime, priimek in naslov delegata nam sporočite čimprej.

Gradivo za skupščino smo poslali vsem čebelarskim društvom 30 dni pred napovedanim sklicem.

Predsednik ZČDS
Marjan Skok

UMETNIK, KI JE PRI ČEBELAH NAŠEL SVOJ MIR

MARJAN DEBELAK

Ali se mi samo dozdeva? Med čebelarji je tako malo velikih umetnikov. Zakaj tako? Ali je morda umetnost tako velika ljubezen, da ob sebi ne more prenesti še eno prav tako veliko, kot je ljubiteljsko čebelarjenje?

Za dramskega umetnika Braneta Ivanca vem, da je znal obvladati več velikih ljubezni hkrati. Naštel bom le tri. Najprej je bila tu njegova poklicna igralska ljubezen, zatem njegova sla po pravičnosti in človečnosti, nazadnje in zato morda pred vsemi je bilo njegovo življenje s čebelami.

Njegovo življenje s čebelami je bilo kratko, zato pa tembolj polno. Kot po čudežu mu je bilo dano, da je pravi čas našel v čebelah bitja, ki so mu v zadnjih letih napolnila življenje z veseljem, novimi ustvarjalnimi izzivi, poezijo in nepojmljivo, nikoli povsem odstrto, skrivnostjo sveta teh malih krilatih bitij.

Brane je vedel ali pa uganil, da s čebelami nima česa preskušati ali odkrivati novih in novih načinov čebelarjenja. Ganljivo prostodušno, zaupno in hvaležno je sprejemal prijateljeve čebelarske izkušnje in se takoj vživel v življenje čebelarja in ljubitelja čebel. V teh nekaj letih s čebelami je Brane požel ne samo duševne blagra, ki jih prinaša tako življenje, ampak so se mu čebele tudi bogato oddolžile z dehtečim medom, ki bi ga bil vesel vsak drug čebelar.

ČEBELARSTVO: SMRČEK, KRIŽNA GORA 4

ZA PREVENTIVO POLOVIČKA, ZA KURATIVO CELA ŽLIČKA

Prijatelji so spoštovali – čeprav je morda vsi niso mogli razumeti – njegovo novo ljubezen. Zato so mu podarili pesniško zasnovano reklamno nalepko za okras sladkih viškov z njegovega malega čebelarstva (»Če si ves zelen in bled, pomaga ti Ivančev med. Za preventivo polovička, za kurativo cela žlička.«)

K njegovemu čebeljemu raju si prišel (in še vedno prideš, saj domači ohranjajo njegov čebelji rod) po ozki gozdni poti visoko v Trnovskem gozdu. Tam se blagi duh Mediterana srečuje s celinskim svežim in ostrim zrakom. Sredi gozdov in majhnih travnatih oaz okoli kraških vrtač stoji stara hiša. Pred njo lipa. V bregu nad njo, lučaj od hiše, pa Branetov čebelnjak. Da je res na samoti in v divjini izpričuje doživljaj, ki ga je imel z medvedom. Kosmatinec je skušal iz čebelnjaka izvleči panj čebel, vendar mu ga je uspelo le spraskati in poteptati okolico.

Brane je prihajal k čebelam, kolikor je le mogel, čeprav je bil že hudo bolan. Bil pa

Brane Ivanc pred svojim čebelnjakom z »minskim poljem« za obrambo pred nezaželenimi obiski medveda

je še vedno z dušo in telesom pri čebelah. In tudi v teatru, saj je igral do zadnjega. Omagal je. Pravzaprav sploh ni omagal, ampak ga je izdala bolezen. Do konca je bil prepričan, da jo bo premagal, ko pa ima še toliko opraviti v teatru, pri čebelah, za svobodne Slovence v samostojni Sloveni-

ji...

V začetku marca leta 1991 je slovenskega dramskega igralca Braneta Ivanca pogubila bolezen. Ni pa uspela izbrisati spomina na preprostega človeka z velikim srcem, v katerem je bilo dovolj prostora za tolike ljubezni.

OSEMDESET LET ANTONA ZAPUŠKA

Čebelarstvo je v veliki krizi. Kar nekaj zaporednih let že ni bilo nobene dobre čebelarske letine. Velika čebelarstva pa bodo tako ali tako propadla, ker ne morejo več na pasišča v nekdanjo Jugo, poslušamo čebelarji drug drugega in čakamo boljše čase. Pa vendar so med nami čebelarji, ki so skupaj s svojimi čebelami dočkali lepo starost. In kljub vsemu še kar čebelarijo.

S takimi mislimi smo se ukvarjali predstavniki bežigrskega čebelarskega društva, ko smo se odpravljali obiskat našega letošnjega slavjenca. Že pred nekaj leti smo se namreč odločili nameniti posebno pozornost starejšim članom, posebej ko slavijo okroglo obletnico rojstva. To pa je vedno tudi priložnost, da kaj več zvemo o njihovih čebelarskih spoznanjih in izkušnjah, saj se iz njih gotovo lahko veliko naučijo tudi novi rodovi čebelarjev.

Naš slavjenec je začel čebelariti z dvema družinama še preden se je do konca izučil mizraske obrti. Litija s širšo okolico ima še danes dobra čebelja pasišča, ki so mlademu čebelarju začetniku gotovo tudi velika vzpodbuda in pomoč, da mu ljubezen do čebel zleze pod kožo, posebej če ima tudi zavzetega mentorja in tovariša, kot ga je imel naš slavjenec. In čebele so ga spremljale, razen med vojno in daljšo službeno odsotnostjo, vse življenje. Krepak osemdesetletnik uspešno čebelari s 24 družinami, sam tudi gospodinji, pridelava dobro dolenjsko kapljico zase in svoje odrasle otroke, da o sadnem drevju, košnji in vsem drugem delu ob hišici sredi dolenjskih gričev ne govorimo posebej.

Čebele so zaznamovale njegovo življenje. Kljub samostojni obrti je s čebelami obšel vsa pomembnejša pasišča od Subo-

tice prek Knina do Pazina in Logatca. S prijateljem Francem Miklavčičem in svojima ženama sta doživljala nepozabne letine, ko od utrujenosti ženi nista mogli več točiti medu, pa do slabih letin in drugih katastrof, ki so jih doživljali čebelarji, ko sta bila poglavito in edino prevozno sredstvo še konjska vprega in vlak. Njegovo zagnanost in zavzetost za čebele kaže tudi dogodek iz Istre. Ponoči, ko so pripeljali čebele na pasišče, jih je bilo treba s ceste prenesti nekaj teras nad njo. Nenadoma je začutil nekakšno ostro bolečino, vendar je delal naprej. Ko so panje odprli, so takoj odšli domov. Takrat so čebele že pripeljali s tovarnjakom. Nekje pred Logatcem ga je noga spet zaskelala. Dvignil je hlačnico in imel kaj videti. Zdravnik v Logatcu ga je potolažil, da se je oglasil še pravi čas. Ponoči ga je namreč pičil modras.

Rad se spominja ustanovnega sestanka društva bežigrskih čebelarjev. Vseh 36 let, kolikor društvo obstaja, ni zamudil nobene priložnosti za obravnavo naših problemov. Več kot je pripovedoval, je spraševal in pozorno poslušal izkušnje drugih, vedno je prijeten sogovornik in prijeten družabnik. Kljub slabim letinam kar uspešno čebelari, skrbijo ga le sosednji vinogradniki in sadjarji, ki kljub cvetočemu regratu škropijo in s tem morijo čebelice. Tako kot mi, se tudi on sprašuje, ali smo čebelarji res nemočni in ne moremo ubežati počasnemu zastrupljanju naših čebel. Skrbijo ga tudi novice o požiganju čebel zaradi bolezní, tudi v širši okolici njegovega čebelnjaka. Kako naj ukrepa, da bi se v svojem čebelnjaku izognil bolezní? Morda pa bo ogenj le preprečil nadaljnje širjenje bolezní? Včasih smo čebelarji vedeli za bolezní le iz knjig.

Čebelarji v panjih, ki jih je izdelal sam,

vendar jih je nekaj kljub svojemu dobremu mizarskemu znanju tudi kupil. Matice obnavlja sam, tudi z naravnimi roji, če ne gre drugače.

Vesel je bil našega obiska. Obujali smo spomine in se pogovarjali o naših skupnih čebelarstvih načrtih: kje, kdaj in kako bomo razvili prapor, kako bi se šentjernejskim čebelarjem oddolžili za prijeten dan, ki smo ga lani preživeli z njimi, kaj je z letošnjim občnim zborom. Govorili smo tudi o medenju hoje, ki menda med vsakih sedem let.

In kdor je zdržal, so mu čebele gotovo poplačale njegovo vztrajnost, ljubezen in skrb. Zato pa so krize neločljivi del čebelarjevega življenja, obstanejo le tisti pravi . . .

Zaradi ljubezni do čebel, vztrajnosti, delavnosti, čebelarstvene solidarnosti in zvestobe našemu društvu mu odbor ČD Ljubljana Bežigrad ob njegovi 80-letnici podeljuje odličje Anton Janša III. stopnje.

**Upravni odbor
ČD Ljubljana-Bežigrad**

smrtnice

JOŽE STRNAD

Septembra lani smo se dobrepoljski čebelarji poslovili od našega najstarejšega čebelarja Jožeta Strnada. Rojen je bil kot kmečki sin leta 1904 v Kompoljah v Dobropolju kot tretji od petih otrok. Po očetovi smrti je

podedoval manjšo kmetijo in se leta 1927 oženil. V zakonu se jima je z ženo rodilo pet otrok.

Leta 1946 je njegov sin Jože v posekani bukvi našel čebele. Po naključju pa je bil prav tedaj v bližini pokojni čebelar Jože Miklič in povedal mu je, da je našel čebele. Ko si jih je g. Miklič ogledal, je posumil, da je verjetno med sesutim satjem tudi mrtva matica. Zato sta se dogovorila, da mu bo v zameno dal dva roja. Tako je tega leta Jože Strnad začel čebelariti z dvema družinama, Doma si je postavil ličen čebelnjak in vsa leta čebelaril s približno 20 AŽ panji, za rezervo pa je imel še kakega prašilčka. Sodeloval je pri graditvi čebelnjaka Kmetijske zadruge Dobropolje v Vrbovcu na Kočevskem. Ves čas je bil član čebelarstvene družine, kjer je bil dalj časa tudi njen tajnik. Zaradi slabega zaslužka s kmetijo so mu pri preživetju pomagale prav čebele. Poleg tega pa je izdeloval tudi suho robo.

Ko ga je začela pestiti huda bolezen, je prenehal čebelariti, čebele pa je prevzel

njegov sin Jože. Tudi on se je vključil v naše društvo.

Kot zaslužnega čebelarja smo ga razglasili za častnega člana našega društva. Poleg tega je prejel odličje Anton Janša III. in II. stopnje in priznanja Občinske zveze čebelarstvenih društev Grosuplje.

DRAGO BRODNJAK

Januarja letos smo se čebelarji čebelarstvene družine »Peter Močnik« Studenci-Pekre na pokopališču v Staršah na Dravskem polju, poslovili od dolgoletnega člana naše čebelarstvene družine Draga Brodnjaka.

Novica o smrti našega dolgoletnega člana nas je zelo presenetila. Naš stanovski kolega je postal pred približno 20 leti. Zaradi njegove resnosti in sposobnosti, smo ga kmalu po vstopu v našo organizacijo pritegnili v upravni odbor naše družine, kmalu pa je zaradi svoje natančnosti postal še naš blagajnik. To delo je opravljal več let. Zadnja leta je bil tudi član nadzornega odbora. Vodil je tudi evidenco podpornih članov, to delo pa je zahtevalo veliko prizadevnosti. Sicer pa je bil pripravljen pomagati povsod, kjer je bilo treba. Velikokrat je pomagal pri prevažanju šolskih čebel na pašo in pri urejanju šolskega čebelnjaka. Bil je velik ljubitelj narave, zato je razumljivi-

vo, da je bil dolgo časa tudi lovec in da se je doma ukvarjal s sadjarstvom. Pogled na njegovo domačijo, na sadna drevesca, čebele, zajce in njegovega štirinožnega prijatelja je otožen ob misli, da njega zdaj ni več ob njih.

Za svoje delo v naši družini je prejel društvena priznanja in odličji Anton Janša III. in II. stopnje.

Dragega prijatelja bomo ohranili v lepem spominu.

**Čebelarica družina
»Peter Močnik«
Studenci – Pekre Maribor**

FRANC NOVAK

Ni še minil mesec dni od smrti našega najstarejšega čebelarja in zvedeli smo, da je umrl drugi najstarejši čebelar v Dobrepolju gospod Franc Novak. Od njega smo se poslovili oktobra lani na dobrepoljskem pokopališču.

Pokojni France je bil rojen leta 1905 v vasi Zagorica v dobrepoljski dolini v številni kmečki družini. Ker kmetija ni dajala dovolj kruha za vso družino, je moral pokojni Franc kmalu s trebuhom za kruhom.

Leta 1933 se je oženil in v zakonu se je rodilo sedem otrok. Življenje je bilo težavno, zaslužek slab, dela malo, velika družina se je stiskala v premajhnem stanovanju.

Vedno se je zanimal za novosti v čebelarstvu. V Franciji je obiskoval svakinjo in tamkajšnje večje čebelarje, nam pa posredoval njihova spoznanja. Vse do leta 1988, ko je nehal čebelariti, je bil član čebelarice družine in čebelarice društva. V čebelarici družini je bil član odbora in dalj časa tudi tajnik. Zadnja leta je bil častni član društva. Za zasluge v čebelarstvu je prejel odličji Anton Janša III. in II. stopnje ter priznanje Občinske zveze čebelarice društev Grosuplje.

Dobrepoljski čebelarji se obema pokojnikoma zahvaljujemo za njun prispevek v čebelarstvu.

Njunima družinama in svojem izrekamo iskreno sožalje, njima pa želimo miren počitek.

**Čebelarice društvo
Videm-Dobrepolje**

FRANC SUŠEC

*Ko v pomladnem jutru
na rožo prvo čebelica prileti
se ozira okoli,
a tebe med nami ni.*

Februarja letos smo se čebelarji s praporjem poslovili od Franca Sušca, našega dobrega krajana in vestnega člana Čebelarice družine Ravne pri Šoštanjju. Rodil se je leta 1919 v Tolstem vrhu nad Mislinjo. Bil je samouk v gradbeniški stroki, čebelar in kmet. Leta 1947 se je priženil v Ravne nad Šoštanjjem in začel čebelariti. Pri tem mu je pomagal Jože Pečovnik. Čebelaril je z dvajsetimi AŽ panji, ki jih je sam izdelal.

Naj ti bo lahka slovenska zemlja, za katero si se tudi Ti nekoč boril!

**ČD
Franc Pečovnik za ČD
Ravne pri Šoštanjju**

FRANC LEVSTEK

Usodi človek ne more uteči. Kljub visoki starosti je bilo v Francetu še veliko energije, da bi dokončal zastavljeno delo v čebelarstvu v Ribniški dolini, žal pa mu je januarja smrt prekrizala vse načrte.

Čebelarstvu se je posvetil kmalu po drugi svetovni vojni in kmalu si je začel tudi prizadevati za ustanovitev samostojnega Čebelarice društva Ribnica. Ustanovljeno je bilo leta 1963 in tedaj je izdal knjigo, v kateri je objavil vso ustanovitveno in zgodovinsko dokumentacijo. Po ustanovitvi čebelarice društva Ribnica so njegovi člani začeli zbirati dragoceno gradivo o čebelarstvu v Ribniški dolini vse od leta 1850 do današnjih dni. Prvo Čebelarice društvo Ribnica je bilo ustanovljeno že leta 1905. Franc je želel napisati še kroniko ribniškega čebelarstva, zato smo se ribniški čebelarji obvezali, da bomo končali njegovo začeto delo.

France Levstek je za svoje delo v čebelarstvu prejel vsa tri odličja Anton Janša.

Čebelarji se bomo s hvaležnostjo spominjali pokojnega Franceta.

**Čebelarice društvo
Ribnica na Dolenjskem**

FRANC MATUL

Rodil se je leta 1919 v prijazni vasi Zgornja Sveča. Osnovno šolo je obiskoval v Stopercah pod Donačko goro. Učiteljica biologije ga je navdušila za čebelarstvo in mu podarila prvi roj. Vse življenje je ostal zvest čebelicam in strmi hribovski kmetiji. Že pred drugo svetovno vojno mu je uspelo privabiti čebelji roj na svojo brado. V dnevnem časopisju so ljudje občudovali do pasu golega mladeniča z rojem čebel, segajočim do pasu. V težavnih življenjskih razmerah pa ni zamrl njegov humor. Vedno optimistično nasmejan je pogosto obiskoval svoje čebelarke prijateljke. Februarja letos ga je usmrtila srčna kap. Za svoje delo v društvu je prejel odličje Anton Janša III. in II. stopnje. Žalostni smo zaradi izgube prijatelja in čebelarja, žal pa nam je tudi za njegove čebele, ki so ostale brez naslednika.

Čebelarstvo društvo
Majšperk

TONE PINTAR

Oktober 1992 smo se na žirovskem pokopališču poslovili od našega člana Tona Pintarja.

Rodil se je leta 1931 na Lovskem brdu v Poljanski dolini, v družini z dolgo čebelarstvo tradicijo. Življenjska pot ga je pripeljala v Žiri, tam pa sta si z ženo postavila tudi svoj dom. Delal je v

zobozdravstvu in komerciali. Bil je ekološko osveščen, velik ljubitelj narave, ob prostem času pa je čebelaril v svojem rojstnem kraju. Zelo dejaven je bil tudi v društvenem življenju, saj je v upravnem odboru deloval, dokler mu je to dopuščalo zdravje. Za svoje delo v čebelarstvu je prejel odličje Anton Janša III. in II. stopnje.

Na njegovo zadnjo pot smo ga čebelarji pospremili s čebelarskim praporjem.

Ohranili ga bomo v prijaznem spominu.

Čebelarstvo društvo
Žiri

JOŽE GAZVODA

Nenadoma in veliko pre zgodaj smo ostali brez vestnega člana naše družine. Rodil se je leta 1931 v vasi Konec pod Gorjanci. Čebelariti je začel v Stični, ko je prevzel »tastare« čebele. Bil je dober čebelar in zelo napreden. Izdelal si je nove panje in prevoznik čebelnjak, saj je rad tudi prevažal. V društvu je bil zelo delaven, obiskoval je predavanja in se udeleževal sestankov občinske zveze. Eno mandatno obdobje je bil tudi predsednik ČD Stična. Čebelaril je s približno 50 AŽ panji.

Številni čebelarji in prijatelji smo ga na njegovi zadnji poti pospremili s čebelarskim praporom. Spominjali se ga bomo kot vzornega čebelarja in dobrega prijatelja.

ČD
Stična

PREDAVANJE OB 80-LETNICI ČD HOČE

»MEDOBČINSKA ZVEZA ČEBELARSKIH DRUŽIN MARIBOR v okviru 80. obletnice obstoja ČD Hoče in ob razvitu družinskega prapora organizira predavanji profesorja dr. Jožeta RIHARJA o napovedovanju gozdnega medenja ter proizvajalcih gozdne mane in znanega in izkušenega čebelarkega praktika Janeza PISLAKA o novjših izkušnjah čebelarjenja. Predavanje bo 24. aprila ob 9. uri v Kulturnem domu na Pohorski c. 15 v Hočah pri Mariboru. Na predavanje so vabljeni vsi čebelarji mariborske, pomurske in koroške regije in tudi vsi drugi čebelarji.«

ČD Hoče

OBVESTILO PREVAŽEVALCEM – NASLOVI IN TELEFONI POVERJENIKOV ZA PASIŠČA

- ČD BARJE** – Ciril Ovnik, Ižanska 303 (okrepčevalnica), Ljubljana
OBČINA MURSKA SOBOTA (za akacijo, samo pisne vloge do 1. 5. 1993),
– Janez Horvat, Šerčerjevo nas. 9, 69000 Murska Sobota
ČD SEVNICA – Viktor Kladnik, Glavni trg 38, Sevnica, tel. (0608) 81-110
ČD ORMOŽ – Ljubo Lešničar, Žigova 10, 62204 Miklavž, tel. (062) 701-117
ČD HOČE – Janez Brvar, C. ob ribniku 29, 62204 Miklavž, tel. (062) 692-141
ZČD RAVNE NA KOROŠKEM: ČD ČRNA – Sterže, tel. (0602) 38-069, 39-310,
ČD ŽERJAV – Molari, tel. (0602) 39-543, **ČD MEŽICA** – Krebs, tel. (0602) 35-406,
ČD PREVALJE – Jelenko, tel. (0602) 31-536, **ČD RAVNE** – Orešnik, tel. (0602) 22-875
ČD RAČE – Franc Gradišnik, Opekarniška 4, 62327 Rače, tel. (0602) 608-239
OZČD NOVA GORICA (za akacijo, samo pisne vloge do 10. 4. 1993),
ČD NOVA GORICA – Karlo Rodman, Vipavska 90, 65000 Nova Gorica,
ČD ŠEMPETER – Jože Praček, B. Vodopivca 7, 65294 Dornberk,
ČD KANAL-BRDA – Marjan Jug, Ložice 1 D, 65210 Anhovo
ČD LOGATEC (za hojo) za področja: HRUŠICE – Janez Slabe, Kalce 33, Logatec,
tel. (061) 741-593, **LAZE-RAVNIK** – Milan Režek, Laze 73 a, tel. (061) 744-468,
LOM-MARTINJ HRIB – Franc Grum, Notranjska 56, Logatec in
POLJE-ZAPOLJE – Roman Osterc, Tovarniška 12 g, Logatec, tel. (061) 741-540
ZA PTUJ – za občino Ptuj – Zveza čebelarских društev Ptuj, Kraigherjeva 21, 62250 Ptuj
ČD RAKEK (za področja Rakov Škocjan in del Ravnika) – Jernej Lukek, Vodovodna 50, 61381 Rakek
ČD VERŽEJ (akacija) – Alojz Novak, Narcisna 14, 69241 Veržej
ČD IG – Tone Koren, Tomišelj 1, Ig, tel. (061) 662-683, 266-488 – za Tomišelj z okolico
Tone Oblak, Tomišelj 11, Ig, tel. (061) 662-605 za Vrbljanje in Strahomer
Tone Pavlič, Brest, Ig, za Brest in Matena
Stane Kozina, Iška vas 90, Ig, tel. (061) 662-315 za Iška vas, Staje, Kot
Jože Piškur, Dobravica 10, Ig, tel. (061) 662-220 za Zapotok, Dobravica, Škrilje, Golo

ali oglasi

- PRODAM** kontejner s 60 čebeljimi družinami, z avtom TAM 5000 ali brez, inf. (069) 66-080.
PRODAM 10 solidnih čebeljih družin po 5000 SIT, inf. (064) 242-837.
PRODAM prevozni čebelnjak – kontejner z 42 naseljenimi AŽ panji + 5 sedem satarjev, inf. (067) 73-518.
PRODAM čebelje družine na 5, 7 in 10 satov, inf. (068) 73-486.
PRODAM čebelje družine, točilo, stroj za odpiranje satnic, prašilčke, inf. (062) 701-589.
UGODNO PRODAM tovornjak TAM 6500, atestiran za prevoz čebel, z 62 AŽ 10-S novimi panji in družinami. Po dogovoru plačilo možno v izmenjavi blaga, inf. (0608) 43-203 po 16. uri.
PRODAM 30 AŽ panjev 10 S skupaj s čebelami, lahko tudi samo družine, inf. (061) 59-509 po 20. uri.
ČEBELE na 7 ali 10 S prodam, lahko tudi s panji. Zdrave, veterinarsko pregledane družine bodo na voljo s 1. majem, inf. (061) 267-250 po 20. uri.
PRODAM 25 čebeljih družin na 9 S in stiskalnice za satnice, inf. Lorber (0608) 61-217 v službi.
UGODNO prodam nekaj družin 4-5 S AŽ s prašilčkom ali brez, inf. (065) 26-068.
PRODAM lipove satnike AŽ mere, inf. (061) 559-594.
PRODAM več čebeljih družin na AŽ satju, Tomaž Štilar, Zg. Bela 18, Preddvor.
PRODAM 4 zdrave in močne AŽ čebelje družine s panji ali brez in 6 novih AŽ panjev na 10 S po konkurenčni ceni, inf. (061) 824-057.
TAM 5500 za prevoz 66 AŽ panjev prodam, inf. (067) 76-552.
KUPIM več čebeljih družin v AŽ panjih in na LR satih, inf. (051) 266-646.
ČEBELNJAK za 3x8 AŽ 10 panjev, prazen, star, poceni prodam, inf. (061) 773-552.

ZARADI smrti prodam točilo z motorjem, rabljene AŽ panje na 9 S in 5 S, plemenilčke, osmukače, zažičene romičke, posodo za med (40 l), plastične pitalnike (3,5 l), inf. (064) 50-727.

MIZARSTVO Koprivec, Devce 23, Dobrova – na zalogi imamo AŽ panje 5, 7 in 10 satne, ostale po naročilu, inf. (061) 641-042.

KUPIM centrifugo za 2 sata, inf. (067) 71-057.

PRODAM 15 čeb. družin na AŽ satju in 15 rabljenih AŽ 9 satnih panjev ter 10 novih AŽ Japljevih panjev, inf. (064) 310-505.

PRODAM dobro ohranjen TAM 110, atestiran za prevoz 60 AŽ panjev, za 3.000 DEM ter nekaj družin s panji vred, inf. (068) 42-434 zvečer.

PRODAM nekaj družin v AŽ panjih, inf. (061) 59-528.

PRODAM prevozni čebelnjak TAM 125 T12 za 60-78 družin, inf. (069) 61-511, Matija Perša, med 6. in 14. uro.

UGODNO prodam TAM 4500, predelan z ogrodjem za prevoz čebel za 60 panjev, registriran do 12. 4. 1993, in 30 čebeljih družin, inf. (061) 783-417.

TAM 5500 za 60 AŽ panjev prodam za 2500 DEM in prazne 10 S AŽ panje, inf. (061) 261-040 do 9. in po 20. uri.

PRODAM prevozni čebelnjak TAM 4500 s 66 A naseljenimi panji, inf. (061) 266-488.

PRODAM 20 AŽ naseljenih panjev z akacijevo bero, inf. (069) 22-829.

PRODAM 8 čebeljih družin na 5, 9 in 10 AŽ satih, inf. (061) 787-503 med 18. in 19. uro.

NOV, še nesestavljen čebelnjak 4x2 m za 27 10 S AŽ panjev prodam ali menjam za čebele, inf. (068) 64-302.

PRODAM 10 čebeljih družin na AŽ satju, čebele so pregledane, inf. (064) 47-052.

PRODAM montažni čebelnjak za 20 AŽ panjev za na pašo, inf. (061) 752-300.

PRODAM večje število rabljenih AŽ panjev, inf. (061) 340-527.

PRODAM lesen čebelnjak za 24 panjev in 20 nenaseljenih AŽ 10 S ter 4 AŽ 7 S, staro 5 let, inf. (068) 57-770.

PRODAM 24 osmukalnikov za cvetni prah, inf. (061) 171-500.

PRODAM čebelje družine na 5, 7 in 10 S s panji ali brez, inf. (061) 733-185.

PRODAM več čebeljih družin na 7 in 10 AŽ satih, inf. (064) 212-586.

ČEBELE poceni prodam s panji ali brez, inf. (065) 52-377.

PRODAM prikolico za osebni avto s priključkom za 12 AŽ panjev 9 S ter 6 čebeljih družin s panji ali brez na AŽ 9 S in osem praznih panjev AŽ 9 in 10 S, inf. (061) 107-865.

PRODAM TAM 2001, kontejner s 30 panji AŽ s čebelami. Telefon (069) 21-542.

PRODAM TAM 2001, za prevoz čebel in nove 9,10 in 11-satne AŽ panje. Telefon (061) 264-926.

PRODAM več čebeljih družin na AŽ satih, inf. (064) 712-040 Miro Kavčič, Staneta Žagarja 7a, Radovljica.

PRODAM sedem AŽ 10S z družinami na 10 satih, Telefon (061) 485-861, Rupnik.

PRIKOLICO, čebelnjak za 10 AŽ panjev za osebni avto ugodno prodam. Telefon (065) 81-764.

PRODAM 10 čebeljih družin na 10 satih, telefon (061) 612-043.

PRODAM štiri rabljene AŽ panje in dva prašilčka na 5S. Panji so prazni in cena je nizka. Marija Smodej, Gorica 3, Radovljica.

NOVOST

LETAK ZA REKLAMIRANJE VAŠIH PRIDELKOV

Kako boste prodajali vaše čebelje pridelke, če potrošniki ne vedo za vas? Ni dovolj, da vas kot čebelarja poznajo le v vaši ulici ali vasi! Nekaj vaših stalnih strank sicer vsako leto pridobi določeno število novih porabnikov vaših pridelkov, vendar je za pravo trženje to premalo!

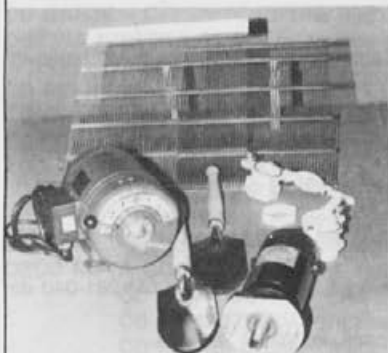
Poskrbite za prodajo vaših pridelkov s pisnimi reklamnimi letaki!

Dogovorite se z vašim pismonošo ali pošto, da bodo k ostali pošti za krajane priložili še vaš reklamni letak, s katerim boste obvestili potencialne potrošnike vaših čebeljih pridelkov, kje, kdaj in kako jih lahko dobijo. Tudi z nekaj šolarji se lahko dogovorite, da vam za majhno nagrado raznesejo reklamne letake po hišnih nabiralnikih. Učinek bo enak!

Letak za reklamiranje vaših čebeljih pridelkov je založila Zveza čebelarских društev Slovenije. Letak stane en tolar, kupite pa ga lahko pri ZČDS. Naročite ga lahko pisno ali po telefonu (061) 210-992, poslali pa vam ga bomo po povzetju!

Vzorec letaka je natisnjen na zadnji strani ekološkega ovitka.

IZDELOVANJE ČEBELARSKE OPREME

JOŽE RIHAR, GABRJE 42
61356 Dobrava, tel. (061) 641-106

Čebelarji! Sezona je pred vrati priskrbite si sodobno čebelarsko opremo. Ponujamo vam čebelarsko opremo, izdelano na podlagi lastnega znanja in izkušenj. Nudimo vam: – **OSEM-SATNO KASNETNO TOČILO**

Točilo ima električni motorni pogon in dve možnosti za priključek na izvor napetosti 12 V (**avtomobilski akumulator**) ali neposreden priključek na omrežje 220 V.

Po naročilu pa izdelamo tudi vse vrste točil po vaši želji.

– **MATIČNE ŽIČNE REŠETKE**

vseh velikosti za AŽ, LR in druge vrste panjev.

– **PLASTIČNE ODOČNE PIPE**

s preprosto montažo za vse vrste posod in točil za med.

– **ČEBELARSKE LOPATICE**

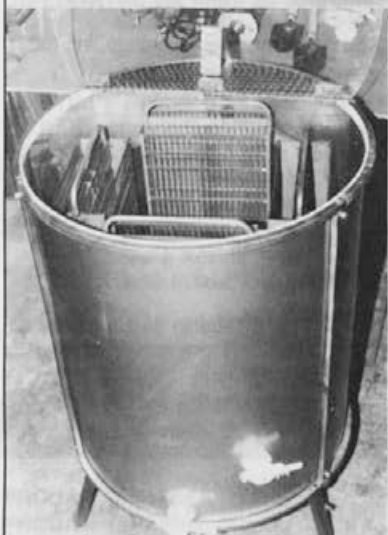
iz nerjaveče pločevine za mešanje medu, pogač ali drugih živil.

ELEKTROMOTORJI ZA POGON TOČIL

ali drugih podobnih strojev. Motorji so prilagojeni za štiri in večsatna točila. Priključimo pa jih lahko na omrežno napetost 220 V ali na avtomobilski akumulator napetosti 12 V. Že z najmanjšim akumulatorjem lahko iztočimo trideset panjev brez vmesnega polnjenja akumulatorja. Motor pa pri ustavljanju samodejno zavira, kar je pomembno za hitrost dela. Motorje lahko montiramo tudi na druga točila.

ZAKAJ NAŠA OPREMA?

Vso opremo izdelujemo iz trajnih, higienskih in iz nerjavečih materialov po evropskih predpisih. Zagotavljamo vam servis in rezervne dele. Kakovostna izdelava omogoča prijetno delo, zadovoljstvo in večjo ekonomičnost.

IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME

Čebelarji, nabavite sodobno čebelarsko opremo pri proizvajalcu z dolgoletno tradicijo

Nudimo vam:

- Vse vrste točil iz aluminijaste in nerjaveče pločevine z ročnim gonilom ali avtomatskim krmiljenjem
- stroje in pripomočke za odkrivanje satja v več izvedbah
- parne kuhalnike voščin
- posode za shranjevanje medu iz nerjaveče pločevine različnih dimenzij
- osipalnice in drug čebelarski pribor

SE PRIPOROČAMO!

ANTON LOGAR, Zupanova 1, 64208 Šenčur, telefon (064) 41-663, 43-123.

APIS M & D.D.O.O.

MARKO DEBEVEC

ČUŽA 7

61360 VRHNIKA

telefon: (061) 751-282

Odperto: od 9.-12. in 16.-18. ure

PREDELAVA VOSKA V SATNICE PO UGODNIH CENAH

Vse čebelarje in čebelarska društva obveščamo, da izdelujemo hladno valjane, nelomljive satnice vseh velikosti:

- urejeno imamo vso dokumentacijo in pogoje za izdelavo,
- satnice izdelujemo na novih sodobnih strojih, velikost celic popolnoma ustreza naši kranjski čebeli,
- vosek steriliziramo v oljnih sterilizatorjih pri 126 °C,
- priporočamo vam, da se za nakup satnic dogovorite v okviru čebelarskih društev (ugodnejša cena), po dogovoru pa pridemo po vosek tudi sami,
- iz enega kilograma voska izdelamo po dogovoru od enajst do dvanajst AŽ satnic, v primeru reklamacije je možna zamenjava satnic.

ODPRTO IMAMO VSAK DELOVNIK OD 9.-12. in od 16.-18. URE, OB SOBOTAH PA OD 9.-12. URE.

PRIZNANO VZREJALIŠČE MATIC APIS M & D.D.O.O. VRHNIKA, sprejema prednaročila za kakovostne, izbrane in označene matice kranjske pasme. Maja in junija so na voljo čebelje družine na petih in sedmih satih.

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarsko društvo za Kranjsko, Štajersko Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Zveza čebelarskih društev Slovenije, Cankarjeva 3/II, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 210-992.

Časopis izhaja v Ljubljani vsakega 1. v mesecu in je oštevilčen z zaporedno številko meseca. Časopisni (izdajateljski) svet sestavljajo: Marjan Skok, Stanislav Hajdinjak, Pavle Zaletel, mag. Janez Poklukar, dipl. oec. Aleš Mižigoj.

Uredniški odbor sestavljajo: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, mag. Franc Javornik, inž. Janez Poklukar, dipl. vet. Mira Jenko, Marjan Debelak in Pavle Zaletel.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič

Lektorica: prof. Nuša Radinja

Letna naročnina za nečlane znaša za leto 1993 2.500,00 SIT. Posamezna številka pa stane 250,00 SIT.

Članarina, skupaj z naročnino za Slovenski čebelar je 1.700,00 SIT.

Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu, vsako nadaljnjo besedo pa plačajo po veljavnem ceniku za splošne oglase.

Cene reklamnih oglasov: cela barvna stran na ovitku 25.000,00 SIT, v sredini 15.000,00 SIT, pol strani 7.000,00 SIT, četrt strani 4.000 SIT. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 odstotkov, za 6- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za letoletno objavo 30 odstotkov. Cena splošnih oglasov je 40,00 SIT za besedo, enaka cena velja tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 40 besed.

Številka tolarkega žiro računa pri SDK v Ljubljani je: 50101-678-48636.

Po mnenju Ministrstva za informiranje Republike Slovenije (23/39-92) šteje mesečnik Slovenski čebelar med proizvode informativnega značaja, iz 13. točke tarifne številke 3, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5%.

Tiska KURIR print d.o.o. Ljubljana, Parmova 39.

Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo.

**ČEBELARJI
IN ČEBELARSKA DRUŠTVA NABAVITE NOVO
SAMOLEPNO BARVNO NALEPKO ZA KOZARCE Z MEDOM**

ZČDS je izdala novo samolepno barvno nalepko za kozarce z medom, z motivom panjske končnice. Čebelarjem priporočamo enotno opremo kozarcev, zato si nabavite nalepko ZČDS.

Nalepke pošljemo tudi po pošti s povzetjem.
Cena nalepke je:

navadne		samolepne	
člani	nečlani	člani	nečlani
2,50 SIT	3,00 SIT	6,50 SIT	7,00 SIT

MALI OGLASI

IZDELUJEM mlinčke za mletje sladkorja, ki jih potrebujete za izdelavo pogač. Na uro zmelje okoli 4 kg sladkorja, zato je primeren predvsem za manjše čebelarje. Poganja ga 1 kW motor, primeren pa je tudi motor pralnega stroja. Možne so tudi močnejše izvedbe za večje količine sladkorja. Za podrobnejše informacije se obrnite na naslov: Milan Pavšič, Za gradom 20, Idrija.

PRODAM več močnih čebeljih družin na 10 AŽ S, inf. (062) 771-856.

PRODAM 10 čebeljih družin na AŽ satju, inf. (064) 216-479.

PRODAM 3 naseljene in tri prazne LR panje, cena po dogovoru, inf. (066) 21-127.

PRODAM 12 naseljenih AŽ 10 S, inf. (062) 36-435.

ZARADI bolezni prodam 2 prikolici, vsaka po 12 naseljenih AŽ 10 S v regaluh, prirejene za prevoz z osebnim avtom. Informacije Štefan Vukovič, Pretnarjeva 7, Ljubljana-Šentvid-Višmarje.

PRODAM čebele v LR panjih in na AŽ satju. Inf. Marjan Ličičnik, Praprotnikova 16, 63330 Mozirje.

PRODAM (zaradi starosti) veliko čebelarskega orodja, opreme, nov agregat 2 kW. Več novih in starih AŽ panjev, vse se nahaja v Cerknici, tel. (061) 222-175.

PRODAM čebelje družine na AŽ satju s panji ali brez, tel. (062) 817-173.

PRODAM nove AŽ 11 satarje, cena 60 DEM, tel. (063) 813-514.

UGODNO prodam lično izdelan kontejner za prevoz 30 AŽ panjev za TAM 2001, tel. (069) 87-874.

IZDELAVA SATNIC – RUDI ANŽEL, Griže 44, Griže (Žalec)

Čebelarje obveščamo, da lahko nabavijo hladno valjane satnice različnih dimenzij, izdelane v skladu s predpisi in večletnimi izkušnjami. Mogoče se boste odločili za nabavo zaradi bližine ali cene. Pridite ali pokličite po telefonu (063) 713-620.

Čebelarji – čebelarske družine

ČEBELARJI – LJUBITELJI NARAVE

Nudimo sadike AMORFE in KÜBLERJEVE vrbe ter lepo cvetočih dreves EVODIJE in KERLATERIJE!

Pošiljamo tudi po pošti!

Tel.: popoldan (061) 59-610

